

168
12

MILITAIRE SPECTATOR

Doctrinevorming: de derde mijlpaal (deel 2)
(zie blz. 621)

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening
van de Krijgswetenschap

E-mailadres: m.haas@kma.nl

Secretaris: I.M. de Jong
majoor der intendance
p/a Ledenadministratie
Telefoon (070) 318 72 79

Ledenadministratie:

Instituut Defensie Leergangen
mw. E.M. de Haas-De Ruijter
Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

HOOFDREDACTEUR

prof. J.M.J. Bosch

brigade-generaal der cavalerie
p/a Inst. Defensie Leergangen MPC 58B
Postbus 20701, 2500 ES Den Haag
Telefoon (015) 215 27 00

ADJ. HOOFDREDACTEUR

H. Emmens

commodore Koninklijke Luchtmacht

REDACTEUREN

drs. P.J.E.J. van den Aker

kolonel der cavalerie

drs. P.H. Kamphuis

hoofd Sectie Militaire Geschiedenis KL

F.H. Meulman

kolonel Koninklijke Luchtmacht

drs. J. Terpstra

kolonel van de militair psychologische
en sociologische dienst

ir. R.G. Tieskens

luitenant-kolonel van de technische staf

BUREAU-REDACTIE/PRODUCTIE

mw. drs. A. Kool

p/a Ledenadministratie

Telefoon (015) 215 27 20

ABONNEMENTEN

f 40,- (studenten f 25,-) buitenland

f 50,- per jaar. Losse nummers f 4,-

ADVERTENTIES

CET Reclame & Publiciteit

Telefoon (0497) 53 15 31

DRUK

Drukkerij Giethoorn Ten Brink
Vormgeving: Trend-Set Snelzet bv
ISSN 0026-3869

NADruk VERBODEN

JAARGANG 168 NUMMER 12 1999

MILITAIRE SPECTATOR

- 618** Editoriaal:
De teerling is geworpen
- 620** Mededelingen
- 621** A. de Munnik, J.A. van der Louw:
Doctrinevorming: de derde mijlpaal (deel 2)
- Index
- 638** R.C.A. Cuppes:
Combat Search And Rescue vanuit vliegerperspectief
- 644** J.A. de Moor:
Kapitein Westerling en de Speciale Troepen in Indië
- 653** Meningen van anderen
- 655** Samenvattingen/Summaries

1
MILITAIRE SPECTATOR

De teerling is geworpen

Dit is de laatste *Militaire Spectator* van deze eeuw. De afgelopen jaren bent u, niet alleen in dit blad, regelmatig artikelen tegengekomen met in de titel een verwijzing naar de volgende eeuw en/of het aanstaande millennium. Binnenkort zullen we weten of Nederland en ons krijgsbedrijf millenniumproof zijn. Wat we niet direct zullen weten is of alle bespiegelingen en beschouwingen over de krijgsmacht in de eenentwintigste eeuw ook allemaal uitkomen, en of onze aannames correct waren of niet.

Honderd jaar geleden heeft men zich ongetwijfeld ook voorstellingen gemaakt over de voor de deur staande nieuwe eeuw. Niemand zal toen hebben voorzien dat Nederland twee keer zou mobiliseren, verweekeld zou raken in een wereldoorlog en dat de ervaringen van het leger van de 'Overzeesche bezittingen' nog slechts voortleven in de herinnering van reeds lang gepen-

sioneerde collega's. Bladerend door de annalen van de *Militaire Spectator*, valt het op dat er in de jaargang 1899 (althans in de behandelde onderwerpen) met geen woord wordt gerept over de aanstaande twintigste eeuw. Wel zien we in 1899 artikelen over bijvoorbeeld 'Bezuinigingen op het aanschaffen van stroo' en komen we een heuse polemieek tegen over het al of niet splitsen van het dienstvak van de militaire administratie in twee aparte dienstvakken, namelijk die van de intendance en die van de administratie. Wellicht kan deze oude discussie (die tot in het parlement werd uitgevochten) bij de besluitvorming over de integratie van de logistieke dienstvakken nog een bijdrage leveren... Sommige discussies zijn blijkbaar van alle tijden.

Terugkijkend kunnen we nu zeggen dat de gehele twintigste eeuw veel ingrijpende ontwikkelingen en gebeurtenissen te zien heeft gegeven. Het laatste decennium zette ten slotte met het vallen van de muur nog eens de wereldorde op zijn kop. Deze gebeurtenissen hebben elk hun sporen nagelaten in de opbouw en organisatie van onze krijgsmacht.

Het was echter niet alleen de krijgsmacht die zich telkens moest aanpassen, ook de defensie-industrie moest iedere keer een antwoord vinden op de gewijzigde omstandigheden. Na de twee wereldoorlogen had de defensie-industrie in de Koude Oorlog haar plaats gevonden en was er in de westerse wereld, naast de Amerikaanse industrie, plaats voor een zeer verdeelde Europese defensie-industrie en -markt. Het geheel werd vaak aangeduid met de beladen term 'Militair Industrieel Complex'. Veel Europese landen, zoals Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Zweden en Italië waren in staat om vrijwel zelfstandig te voorzien in hun militaire behoeften. Dit was alleen mogelijk door de omvang van de verschillende krijgsmachten en de politieke wil om te investeren in een eigen industriële capaciteit.

De omwentelingen van begin jaren negentig hebben dit beeld compleet veranderd. Door de kleiner wordende krijgsmachten (afnemende bestelomvang) is geen van de landen in Europa meer in staat zelfstandig zijn eigen defensie-industrie in stand te houden. Bovendien ontbreekt ook de politieke wil om dit te doen. We zien in Europa steeds nieuwe initiatieven die in

de richting gaan van een Europese Veiligheids- en Defensie-Identiteit. Deze ontwikkelingen gaan niet ongemerkt voorbij aan de defensie-industrie. Jarenlang werd er uitsluitend gesproken over noodzakelijke integratie van de Europese defensie-industrie. In vergelijking met de Verenigde Staten, waar reeds medio jaren negentig een golf van megafusies en bedrijfs-overnames op gang kwam (Grumman-Northrop, Lockheed-Martin, Boeing-McDonnell Douglas) kwam dat proces in Europa slechts moeizaam op gang.

Dat ontwikkelingen plotseling een andere wending kunnen nemen heeft de recente megafusie tussen Aérospatiale/Matra (FR) en DASA (GE) ons weer eens geleerd. Met het ontstaan van de gigant met de prozaïsche naam EADS (European Aeronautic, Defence & Space company) is het op twee na grootste bedrijf in de sector ter wereld ontstaan en maakt Europa zich op om de concurrentieslag met de VS aan te gaan. Deze ontwikkeling is verheugend, want waren het niet de overheden van de Europese landen die op politiek niveau en in beleidsnota's (zie onder andere de voormalig Europees commissarissen Van den Broek en Bangemann in twee naar de laatste vernoemde rapporten) krachtig hebben gepleit voor harmonisatie van de markt en integratie van de Europese defensie-industrie? De teerling is geworpen, kan nu worden gesteld. Na eerdere overnames in Europa, zoals die van Marconi (UK) door British Aerospace (UK), CASA (SP) door DASA (GE) en de fusie van MATRA (FR) met Aérospatiale (FR), ziet het speelveld van de Europese defensie-industrie er binnen het tijdsbestek van een jaar compleet anders uit.

Niet onbelangrijk in dit verband is de openlijke ondersteuning van de Frans-Duitse fusie door bondskanselier Schröder en de Franse premier Jospin. Ook het terugtrekkende Franse staatsbelang uit de defensie-industrietak is in dit verband een belangrijk signaal. De staatssecretaris van Defensie Van Hoof constateerde in zijn recente toespraak tot het NIID-symposium 'Europa voor groot en klein' dat „de omvang en samenstelling van de Nederlandse defensie-industrie van dien aard zijn dat ons land geen belangrijke rol speelt in de ontwikkelingen die zich op Europees niveau voordoen”, hetgeen de vraag rechtvaardigt „of en zo ja, in hoeverre, het tegen deze achtergrond van belang is het

Nederlandse defensiematerieelbeleid daarop af te stemmen”.

De constatering lijkt op zich juist, maar doet niets af aan het belang van deze ontwikkelingen. Het leidende beginsel van het verwervingsbeleid van Defensie is, aldus de staatssecretaris, dat „de uitrusting van de krijgsmacht op drie hoofdtaken moet zijn berekend. Bij de keuze van het materieel genieten de veiligheid van het personeel en de militaire doeltreffendheid prioriteit”.

Vrij vertaald komt dat neer op *value for money* en geen dogmatische keuzes voor de VS of Europa, dan wel een bevoorrechte positie voor de nationale industrie. Deze laatste zal zich „vooral op eigen kracht een concurrerende plaats in de Europese defensie-industriële basis moeten verwerven”.

De Nederlandse defensie-industrie is daar zeer wel toe in staat, aldus de voorzitter van de NIID, mevrouw van Heemskerck Pillis-Duvekot, op hetzelfde symposium. Zij pleitte daarbij voor een goede en vroegtijdige (in de behoeftestellingsfase) informatie-uitwisseling en overleg tussen het ministerie van Defensie en de nationale defensie-industrie. Dit moet mogelijk zijn en het mes snijdt dan aan twee kanten. De nationale industrie kan zich aan de ene kant beter voorbereiden op het onvermijdelijke concurrentieproces bij de uiteindelijke opdrachtverlening. Aan de andere kant kan de krijgsmacht profiteren van vroegtijdige industriële input in materieelprojecten door de grote technische kennis die bij de industrie aanwezig is. De platforms die de overheid en de industrie samen hebben opgericht voor enerzijds het project 'vervanging pantservoertuigen' van de KL en anderzijds voor het project 'vervanging F-16' bij de KLU zijn voorbeelden van deze vroegtijdige samenwerking.

De praktische instelling die blijkt uit het door de staatssecretaris gepredikte verwervingsbeleid kan prima worden gecombineerd met het praktische besef dat Nederland weliswaar op Europees niveau geen hoofdrolspeler is, maar dat we wel te maken hebben met een *Nederlandse* defensie-industrie, die mag rekenen op gepaste steun van de Nederlandse overheid. Samen staan we sterk! Over goede voor-nemens gesproken...

Mededelingen

De Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap nodigt leden en belangstellenden uit voor een bijeenkomst over:

'Lessons learned from the Kosovo-conflict'

Het 50-jarig bestaan van de NAVO stond begin dit jaar geheel in het teken van het conflict rond Kosovo. In plaats van officiële vieringen markeerden een gecompliceerd politiek besluitvormingsproces, gevolgd door bombardementen, dit lustrum. Uit het Kosovo-conflict zijn uiteraard lessen te leren. Een bijeenkomst hierover vindt plaats op:

Dinsdag 7 december 1999

ILMO, Seeligkazerne - Fellenoordstraat 93, Breda

De spreker is: **drs. D. Zandee** (Instituut Clingendael)

De lezing zal worden gehouden in de Engelse taal.

Vanaf 19.30 uur is de zaal open. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Gaarne aanmelden tijdens kantooruren: tel. 076-5273209.

De Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap en de Atlantische Commissie nodigen leden en belangstellenden uit voor een bijeenkomst over de:

'Defensienota 2000'

Iets minder dan een jaar geleden organiseerden beide verenigingen een bijeenkomst over de toen juist gepubliceerde Hoofdlijnennotitie. In dit debat kreeg de Hoofdlijnennotitie van K. Koch de kwalificatie 'invuloefening' mee, terwijl luitenant-generaal Van Baal sprak over 'het programma van de minste spijt'. Sedert deze bijeenkomst is er veel gebeurd. Zo is de Strategische Toekomstdivisie gevoerd, speelde Nederland een aanzienlijke rol in het conflict op de Balkan en rond Kosovo in het bijzonder, omarmde de NAVO een nieuw Strategisch Concept en publiceerden diverse politieke partijen een eigen visie op de toekomst van Defensie. Deze ontwikkelingen zullen ongetwijfeld hun weg hebben gevonden in de Defensienota 2000. De tijd voor een beschouwing op deze Defensienota is dus aangebroken. Deze vindt plaats op:

Dinsdag 25 januari 2000

Perscentrum Nieuwspoor - Lange Poten 10, Den Haag

De sprekers zijn: **luitenant-generaal A.P.P.M. van Baal** (plaatsvervangend Chef Defensiestaf)
M.J. Faber (secretaris IKV)
prof.dr. K. Koch (Universiteit Leiden en Groningen)
prof.dr. R. de Wijk (Instituut Clingendael en hoogleraar KMA)

Vanaf 19.30 uur is de zaal open. De bijeenkomst begint om 20.00 uur.

In verband met de te verwachten belangstelling verzoeken wij u zich schriftelijk of per fax aan te melden bij de Atlantische Commissie, Bezuidenhoutseweg 237-239, 2594 AM Den Haag. Faxnummer: 070-3646309. Medio januari ontvangt u dan een bevestiging van uw deelname.

Mededeling van het Commando Opleidingen Koninklijke Landmacht

Medio december verschijnt de

Vierde opgave van wijzigingen van VS 2-1352 Handboek KL-militair

Doctrinevorming: de derde mijlpaal (deel 2)

A. de Munnik – kolonel der infanterie*
drs. J.A. van der Louw – luitenant-kolonel der fuseliers*

Inleiding

In het eerste deel van dit artikel¹ is de ontstaansgeschiedenis van de Landmacht Doctrine Publicatie (LDP), deel III, 'Vredesoperaties' besproken. Tevens werd hierin weergegeven op welke wijze deze doctrine voor vredesoperaties is verankerd in het 'kapstokdocument', de LDP-I, 'Militaire Doctrine' en werd uitgelegd waarom de titel 'Vredesoperaties' was en niet 'Vredesondersteunende operaties en overige niet-oorlogsoperaties', wat eigenlijk de titel van het derde deel had moeten zijn. In dit tweede deel gaan we dieper in op de inhoud van LDP-III en zullen we een aantal belangrijke elementen toelichten. Daarmee beogen we de lezer enerzijds een indruk te geven van de inhoud en anderzijds uitleg te geven over de wijze waarop de doctrine op deze wijze is beschreven en waarom bepaalde keuzen zijn gemaakt.

Opbouw van de LDP-III

Bij de opbouw van het boek is zo veel mogelijk aansluiting gezocht bij de

Op 14 oktober 1999 heeft de Bevelhebber der Landstrijdkrachten het eerste exemplaar van het derde deel van de Landmacht Doctrine Publicatie tijdens een themamiddag aangeboden aan de minister van Defensie. Daarmee beschikt de Koninklijke Landmacht voor de eerste keer in haar bestaan over een officiële publicatie, waarin de doctrine voor vredesoperaties wordt beschreven.

systematiek die ook voor de LDP-I en LDP-II is gevolgd. Het lezen en bestuderen van de LDP-III is eenvoudiger indien de inhoud van de LDP-I bekend is. Dit is echter niet absoluut noodzakelijk, omdat de LDP-III ook als 'zelfdragend' boek is geschreven. De reden hiervoor is niet in de eerste plaats lezersgemak, maar het feit dat dit boek ook bestemd is voor personen buiten de Koninklijke Landmacht die zich in vredesoperaties willen verdiepen, i.c. politici, leden van internationale en niet-gouvernementele organisaties, journalisten, studenten, en andere geïnteresseerden.

Evenals bij de LDP-II, 'Gevechtsoperaties' bestaat LDP-III in de eerste plaats uit een deel A, 'Grondslagen'. Dit deel gaat in op de aspecten die gelden voor alle vredesoperaties. Zo wordt ingegaan op de internationale omgeving waarin vredesoperaties plaatsvinden. LDP-III beschrijft het conceptuele kader van vredesoperaties, waarin de meest wezenlijke elementen van vredesoperaties aan de

orde komen: wat zijn vredesoperaties eigenlijk, wanneer is er sprake van succes, hoe zijn ze verankerd in het VN-handvest, hoe zit het met de toepassing van geweld, enzovoort.

Naast deze algemene benadering is er een militaire benadering, waarin het gebruikelijke militaire planningsgereedschap, zoals de grondbeginselen, de functies van militair optreden, het operationele raamwerk en de *Rules of Engagement* bruikbaar gemaakt worden voor toepassing in vredesoperaties. Tot de grondslagen behoort verder een beschrijving van de politieke besluitvorming en de militaire commandovoering die daar het gevolg van is. Daarbij wordt zowel op de nationale als de internationale bevels-keten ingegaan. Ten slotte voorziet het deel 'Grondslagen' in een hoofdstuk over de verzorging in multinationaal verband. Deze verzorging is zeer toegesneden op de operationele verzorging in het inzetgebied. De andere aspecten van de verzorging, die in principe een nationale verantwoordelijkheid zijn, zullen worden beschreven in LDP-IV, 'Nationale Operaties'.

Behalve dit deel A over de grondslagen, bestaat de rest van de LDP-III uit een deel met operationele taken. Deze operationele taken worden niet per definitie allemaal toegepast tijdens een vredesoperatie. In deze zin is dit deel B vergelijkbaar met deel B van LDP-II, waarin gevechten en vormen van optreden staan beschreven. Afhankelijk van de opdracht en de situatie zijn slechts bepaalde gedeeltes van toepassing. →

* Kolonel De Munnik is hoofd van de Cluster Doctrine bij de Landmachtstaf, tevens werkvoorzitter van de Doctrinecommissie KL; tot september 1998 was hij één van de schrijvers. Luitenant-kolonel Van der Louw is beleidsadviseur bij hetzelfde cluster en geeft sedert september 1998 leiding aan het schrijfproces als voorzitter van de Werkgroep Doctrine Ontwikkeling.

¹ Doctrinevorming: de derde mijlpaal (deel 1), door kolonel P.H. de Vries en luitenant-kolonel W.S.M. Calmeyer Meijburg in MS 168 (1999) (11) 569-574.

Grondslagen

De internationale omgeving

Het eerste deel van de LDP-III begint met de beschrijving van de internationale omgeving en de veranderingen die daarin gedurende vooral het laatste decennium (sinds de val van de Berlijnse Muur) hebben plaatsgevonden. Hierdoor krijgt de lezer inzicht in de ontwikkelingen en achtergronden van de internationale veiligheids-situatie. Dit inzicht is noodzakelijk omdat dit het kader en de legitimering van vredesoperaties schetst.

Daarbij wordt in het bijzonder ingegaan op de veiligheidsrisico's in de regio's die grenzen aan het NAVO-verdragsgebied; dit zijn immers de meest waarschijnlijke gebieden waar KL-personeel en -eenheden in het kader van een vredesoperatie zullen worden ingezet. Ook besteedt de LDP-III aandacht aan een aantal trends dat is te onderkennen, zoals het toegenomen belang van de samenwerking tussen staten, het steeds vaker streven naar autonomie door etnische groeperingen, de toename van het aantal regionale of lokale gewapende conflicten en de toenemende globalisering van conflicten. Ten slotte wordt ingegaan op een aantal nieuwe dreigingen voor onze veiligheid, zoals drugshandel en de georganiseerde misdaad.

Intrastatelijk conflict

Een fenomeen waarbij uitvoerig wordt stilgestaan is het zogeheten 'intrastatelijk conflict'. In toenemende mate vormt dit type conflict een bedreiging voor de internationale vrede en stabiliteit; ingrijpen door de internationale gemeenschap met militaire middelen ligt niet altijd voor de hand, aangezien daarmee de soevereiniteit van de staat in kwestie kan worden aangetast. De betrokkenheid van de internationale gemeenschap zal dan ook beperkt blijven tot diplomatieke activiteiten en eventueel economische, sociale of andere dwangmaatregelen.

De ontwikkelingen in onder meer Bosnië en Herzegovina, Kosovo en Oost-Timor hebben echter aange-

Afb. 1 sfor, 1996. Militairen op alle niveaus vormen een interessant onderwerp voor de media (Bron: Mediacentrum KL)

toond dat de internationale gemeenschap toch niet lijdzaam blijft toekijken indien de mensenrechten op grote schaal worden geschonden. De soevereiniteit van staten wordt steeds vaker ondergeschikt gemaakt aan de mensenrechten en militair ingrijpen wordt een geaccepteerd verschijnsel.

De rol van de media

De rol van de media in de internationale omgeving is de laatste jaren ook sterk toegenomen. Menselijk lijden, schendingen van mensenrechten en oorlogshandelingen worden rechtstreeks bij ons in de huiskamer gebracht. Politiek, samenleving en krijgsmacht worden hierdoor in hun beeld- en besluitvorming over de inzet van militairen beïnvloed. Voor militairen betekent deze ontwikkeling dat zij tijdens vredesoperaties in toenemende mate worden geconfronteerd met belangstelling door de media. Militairen zijn steeds vaker een interessant onderwerp voor de media en moeten daarop worden voorbereid. De LDP-III stelt hierover: „Militairen moeten zich ervan bewust zijn dat zowel tijdens de voorbereiding als tijdens de uitvoering van een vredesoperatie hun taakuitvoering nauwlettend zal worden gevolgd en

hun handelen vrijwel constant onder een vergrootglas zal worden gelegd”.

Dit deel van de KL-doctrine is inmiddels gemeengoed geworden en KL-personeel wordt tijdens de voorbereiding op een uitzending in ruime mate geconfronteerd met vertegenwoordigers van de media. Ook de aanwezigheid van voorlichters in het operatiegebied onderstreept het belang dat de KL hecht aan samenwerking met de media en een goede voorlichting aan het thuisfront over de taakuitvoering tijdens een vredesoperatie.

Een algemene benadering van vredesoperaties

Een van de belangrijkste hoofdstukken van de LDP-III is hoofdstuk drie, 'Een algemene benadering van vredesoperaties'. Doelstelling van dit hoofdstuk is het beschrijven van de karakteristieken en algemene beginselen van vredesoperaties, waardoor een beter begrip van, en inzicht in, deze operaties kan worden verkregen. Zonder dit hoofdstuk zou de doctrine voor vredesoperaties beperkt blijven tot een oppervlakkige beschouwing, kunnen onjuiste conclusies worden getrokken en de verkeerde lessen geleerd.

Het hoofdstuk zorgt voor een verdieping van de doctrine, waarbij wordt ingegaan op de kenmerken van vredesoperaties: de inzet als 'derde partij' en het streven naar een onafhankelijke positie, de doorgaans lange duur, de inzet van militaire middelen als deel van een meer omvattende politieke strategie en het beperkte gebruik van geweld.

In het eerste deel van deze serie is de herkomst van de titel van de LDP-III ('Vredesoperaties') reeds geschilderd. De oplettende lezer zal het duidelijk zijn geworden dat hier sprake is van een enigszins misleidende titel; lang niet altijd is er immers daadwerkelijk sprake van een streven naar vrede door alle partijen in het conflict. 'Vredesoperaties' is niets meer dan een verzamelbegrip voor vier hoofdgroepen van operaties. Allereerst betreft het hier wat internationaal bekend staat als vredesondersteunende operaties (*Peace Support Operations* - PSO) met als belangrijkste verschijningsvormen: vredeshandhaving en vredesafdwinging. Daarnaast omvat 'vredesoperaties' nog drie andere typen operaties die weliswaar niet direct een vredesproces ondersteunen, maar die ook niets met oorlog van doen hebben:

- evacuatie van Nederlandse staatsburgers uit bedreigende situaties in het buitenland;
- militaire assistentie aan buitenlandse overheidsinstellingen die zelf (nog) niet in staat zijn om bepaalde taken te vervullen;
- een humanitaire operatie die zelfstandig en buiten het verband van een meeromvattende vredesondersteunende operatie wordt uitgevoerd, bijvoorbeeld in het kader van rampenbestrijding.

Door deze indeling is ook aansluiting gezocht bij het internationaal gangbare begrippenkader.

Onpartijdigheid

Voor alle vredesoperaties geldt dat onpartijdigheid een *conditio sine qua non* is. Dit laat echter onverlet dat het

noodzakelijk kan zijn om (plaatselijk en tijdelijk) geweld te gebruiken en gevechten te voeren, bijvoorbeeld om de doelstelling van de operatie te behalen of om leden van de eigen troepenmacht te beschermen. De troepenmacht moet dan wel beschikken over een mandaat dat dit mogelijk maakt, alsmede over een adequate en robuuste uitrusting. Daarmee is ook de nauwe relatie tussen vredesoperaties en gevechtsoperaties verklaard: beide vormen van operaties zijn niet zozeer complementair (zoals vaak wordt gesteld), maar zij overlappen elkaar. De IFOR/SFOR-operatie onderstreept dit beginsel overduidelijk: IFOR was en SFOR is voorbereid, uitgerust én gemandateerd om zo nodig geweld te gebruiken om de operationele doelstellingen te behalen, ook als

benadering van LDP-II, 'Gevechtsoperaties', is voortgezet.

'Succes'

Een bijzonder onderdeel van dit deel van de publicatie is een beschrijving van het succes van vredesoperaties. Dat dit een nieuw en moeilijk onderwerp is, wordt duidelijk bij een nadere bestudering van de internationale doctrine over vredesoperaties. In geen andere doctrinepublicatie van de NAVO of van een van onze bondgenoten wordt dit onderwerp tot dusver op een samenhangende wijze beschreven. Hoewel de schrijvers niet preten-deren hiermee een soort 'checklist' voor succes te hebben opgesteld, is wel voor de eerste maal geprobeerd inzicht te verschaffen in de achtergronden van en voorwaarden en

Afb. 2 SFOR, 1997. Militair succes betekent nog niet dat de operatie in alle opzichten een succes is (Bron: Mediacentrum Kl)

dat zou betekenen dat gevechten moe(s)ten worden gevoerd. Ten slotte geldt dat voor de individuele militair de (theoretische) grens tussen een vredesoperatie en een gevechtsoperatie uiterst vaag is. De Nederlandse ervaringen tijdens de val van Srebrenica in 1995 spreken wat dit betreft boekdelen. Een te scherpe afbakening tussen vredesoperaties en gevechtsoperaties is niet realistisch en vandaar dat bij het schrijven van de LDP-III ook zoveel mogelijk de

bedreigingen voor het succes van een vredesoperatie. Dat deze afbakening van het succes tijdens vredesoperaties internationaal indruk heeft gemaakt, bewijst het feit dat in de nieuwe NAVO-doctrinepublicatie AJP-3.4.1 (*Peace Support Operations*) de belangrijkste elementen uit dit deel van de KL-doctrine worden overgenomen.

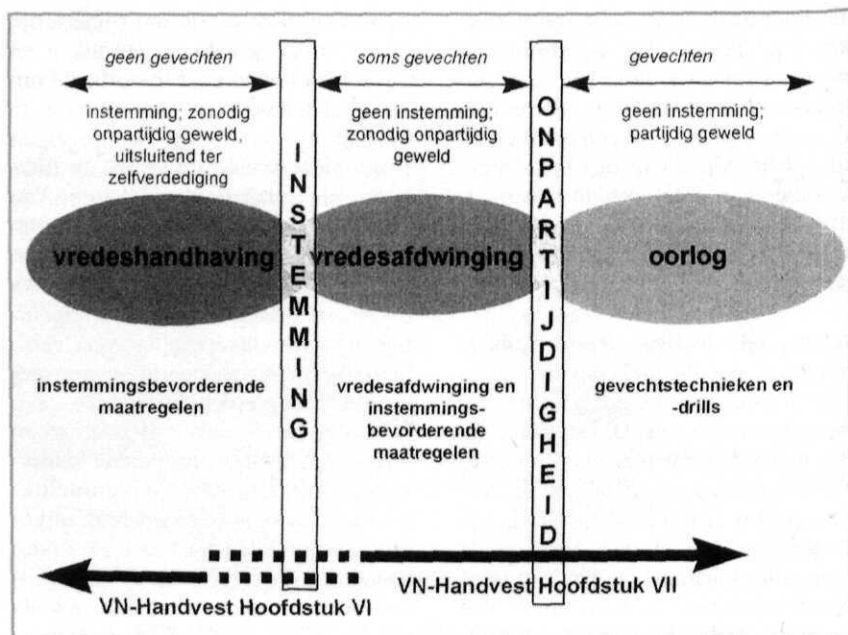
De LDP-III maakt een onderscheid tussen politiek succes (bijvoorbeeld een

stevig verankerde vrede in het operatiegebied) en militair succes (het behalen van de opgedragen militaire doelstellingen). Het realiseren van de algemene (politieke) doelstelling vormt uiteindelijk de maatstaf voor het succes van de operatie, waarvan de militaire bijdrage slechts een deel vormt. Het is dus mogelijk dat het militaire deel van de operatie, dat in beginsel is vastgelegd in het mandaat voor de operatie (bijvoorbeeld in een resolutie van de VN-Veilighedsraad), volledig is behaald, terwijl op politiek, sociaal, economisch en maatschappelijk terrein nog geen sprake is van een stabiele situatie.

De huidige toestand in Bosnië en Herzegovina is hiervan een goed voorbeeld: IFOR en SFOR zijn militair gezien succesvolle operaties, waarvan niemand zal ontkennen dat de militaire doelstellingen zijn gehaald. Politiek gezien is er echter nog een lange weg te gaan naar de beoogde multi-etnische samenleving. Andersom geldt dat politiek succes vrijwel altijd ook militair succes betekent. Indien de vijandelijkheden namelijk zijn beëindigd, zullen ook de militaire doelstellingen zijn gehaald. Met name de UNTAC-operatie in Cambodja (het verloop hiervan wordt in de LDP-III in het hoofdstuk over demobilisatie-operaties uitvoerig beschreven) onderstreept deze visie.

De praktijk toont aan dat het onderscheid tussen politiek en militair succes nu nog door velen wordt genegeerd. Maar al te vaak wordt een operatie tot een mislukking gedoopt, omdat de politieke doelstelling niet is gehaald. De economische opbouw van het land, de (weder)opbouw van het bestuursapparaat en andere aspecten van de 'overall' strategie mogen dan nog niet zijn gehaald, er wordt daarmee voorbijgegaan aan de veilige en stabiele omgeving die inmiddels door de militaire bijdrage aan de operatie is gecreëerd. Overigens moet worden vastgesteld dat ook militair succes niet goed valt te definiëren. Wanneer is immers de omgeving 'veilig en stabiel'? Deze vraag kan doorgegaan slechts op lokaal niveau goed

Afb. 3 Referentiekader voor vredesondersteunende operaties (Uit: LDP III)

worden beantwoord, hetgeen betekent dat commandanten tot op pelotons- en compagniesniveau inzicht moeten hebben in het verloop van het vredesproces en de politieke doelstellingen van de operatie. Het is juist dit aspect dat vredesoperaties zo veel complexer maakt dan de (gevechts)operaties uit vroeger tijden.

Instemming

Binnen het begrip 'vredesondersteunende operatie' wordt onderscheid gemaakt tussen vredeshandhavende en vredesafdwingende operaties. Alhoewel deze in het algemeen gerelateerd worden aan de hoofdstukken zes respectievelijk zeven van het VN-handvest, is de grens vaag geworden. Het onderscheidende criterium is 'instemming', dat wil zeggen de bereidheid van de (strijdende) partijen en bevolking zich te voegen in het voorziene vredesproces en de mate waarin zij zich daartoe houden aan de door de internationale organisatie en de troepenmacht gegeven instructies en aanwijzingen. Wanneer alle partijen instemmen, bestaat er een veilige omgeving en zijn gevechtsacties onwaarschijnlijk. Is er geen instemming (hetgeen ook plaatselijk en/of

tijdelijk kan zijn), dan moet worden getracht deze instemming alsnog af te dwingen. Informatie-operaties en economische maatregelen zijn daarvoor mogelijke middelen. Uiteindelijk kan het toch nodig zijn de instemming met geweld af te dwingen. Juist omdat er geen garantie is dat een getoonde instemming een permanent karakter heeft, is het zaak voor de troepenmacht altijd voorbereid te zijn op vredesafdwinging. Alleen dan hebben de partijen immers belang bij instemming. Daarom moet een troepenmacht altijd de nodige escalatiedominantie in zich hebben. Dit is dan ook het gebied waarin vredesoperaties erg dicht tegen gevechtsoperaties aanliggen. Het is geen keuze en ze zijn niet complementair, maar gevechtsoperaties kunnen hun plaats hebben binnen vredesoperaties.

De militaire benadering

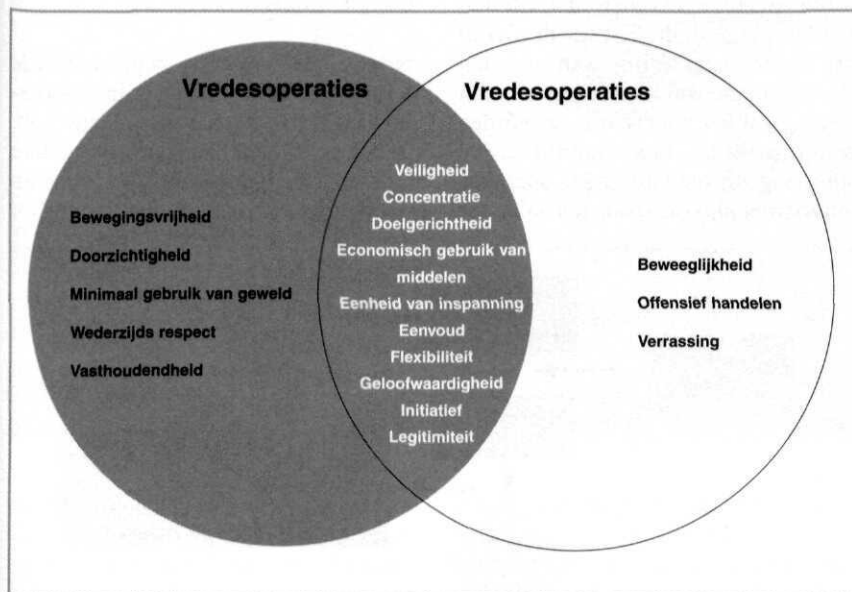
Terwijl het derde hoofdstuk een conceptuele benadering van vredesoperaties is en de essenties van vredesoperaties beschrijft, beschrijft het vierde hoofdstuk de militaire benadering. Hierin wordt het voorgaande hoofdstuk in feite vertaald naar een aantal voor de militair vertrouwde termen.

zoals de grondbeginselen voor militair optreden, de Rules of Engagement, de functies van militair optreden en het operationele raamwerk.

De vijf grondbeginselen voor vredesoperaties zijn reeds besproken in de LDP-I. Om in de internationale pas te blijven lopen is er een zesde grondbeginsel aan toegevoegd, namelijk vasthoudendheid (*perseverance*). Dit geeft aan dat vredesoperaties meestal

- Doordat handelingen op het tactische niveau politieke consequenties kunnen hebben, kan de vrijheid van handelen worden ingeperkt.

- Aan uitgezonden eenheden worden vaak niet-organieke elementen toegevoegd. Wanneer dit op te ruime schaal geschiedt, zal de voor deze commandovoeringsstijl noodzakelijke vertrouwensbasis aanvankelijk vaak ontbreken.

Afb. 4 Grondbeginselen van militair optreden (Uit: LDP III)

een langdurige betrokkenheid vergen van de internationale gemeenschap en van de troepenmacht. Het rigide vasthouden aan een beoogde einddatum kan het succes van een vredesoperatie in gevaar brengen, omdat alleen de beoogde eindsituatie daarvoor een maatstaf mag zijn.

Bij de functies van militair optreden wordt onder meer de commandovoering beschreven. Ook in vredesoperaties is opdrachtgerichte commandovoering het leidende beginsel. Alleen daardoor is men in staat snel in te spelen op zich wijzigende omstandigheden en kan men tegemoetkomen aan de vereiste zelfstandigheid op de lagere niveaus, die zo kenmerkend zijn voor vredesoperaties. Er zijn echter verschillende factoren, die hierop hun invloed uitoefenen.

- De commandovoeringsstijl wordt weliswaar door veel landen met de mond beleden, maar in de internationale praktijk wordt zij lang niet altijd toegepast.

Politieke besluitvorming en militaire commandovoering

Het besluit tot de uitvoering van een vredesoperatie wordt in beginsel genomen door een internationale veiligheidsorganisatie, zoals de Verenigde Naties (VN), de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de Europese Unie (EU) en de NAVO.

De deelname aan een operatie, het aanwijzen en uitzenden van individuen en eenheden blijft daarbij echter altijd een nationale aangelegenheid.

Een van de belangrijkste kenmerken van zowel de internationale als de nationale (Nederlandse) politieke besluitvorming is het verschijnsel 'consultatie'. Voordat de leiding van de internationale veiligheidsorganisatie (bijvoorbeeld de Veiligheidsraad van de VN) daadwerkelijk besluit een operatie uit te voeren, is namelijk reeds een uitvoerig proces van consultatie en diplomatiek overleg uitgevoerd.

Dit onderstreept tevens de zwakte van enkele van deze organisaties: snelheid van besluitvorming is niet hun sterkste punt. De recente ontwikkelingen in Oost-Timor laten zien dat de VN zich best slagvaardig kan opstellen. De LDP-III beschrijft in hoofdstuk vijf uitvoerig de internationale politiek-strategische besluitvorming, waarbij in het bijzonder wordt ingegaan op de VN en de NAVO. Als voorbeeld is hierna schematisch het VN-besluitvormingsproces opgenomen (zie afb. 5). Ook nationaal speelt de consultatie van het parlement door de regering een belangrijke rol. Daarnaast spelen de CDS en de bevelhebbers van de krijgsmachtdelen een hoofdrol, in het bijzonder waar het gaat om de militair-strategische en operationele aspecten van een eventuele deelname door Nederlandse militairen aan een vredesoperatie. De LDP-III beschrijft het mogelijke nationale besluitvormingsproces en de rol van de regering, in het bijzonder de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie als eerstverantwoordelijken voor het Nederlandse buitenlands en veiligheidsbeleid, alsmede de rol van de CDS en de bevelhebbers in dit proces. Ook het zogeheten 'Toetsingskader', dat sinds 1995 wordt gebruikt om het overleg tussen regering en parlement beter te structureren en om de kwaliteit van de besluitvorming te vergroten, komt daarbij aan de orde.

Bevoegdheden

In het mandaat voor de operatie, bijvoorbeeld vastgelegd in een resolutie van de Veiligheidsraad van de VN, worden doorgaans de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende bevelvoeringsniveaus af-

gebakend. De (multinationale) commandant van de troepenmacht voert het bevel over de nationale contingents en eenheden. Hij is verantwoordelijk voor de 'vertaling' van de opgedragen militaire eindsituatie in concrete militaire opdrachten en taken. De landen die aan een vredesoperatie deelnemen, willen uiteraard wel zoveel mogelijk zeggenschap over hun nationale contingents behouden. Dit mag echter niet ten koste gaan van de operationele commandovoering en daarmee van de effectiviteit van de vredesoperatie.

Bevelsverhoudingen

Binnen de NAVO zijn enkele bevelsrelaties vastgesteld die de commandanten van de troepenmacht bevoegdheden geven om opdrachten en aanwijzingen te verstrekken aan de hun toegewezen eenheden.

Bevelsrelaties volgens de NAVO en de LDP:

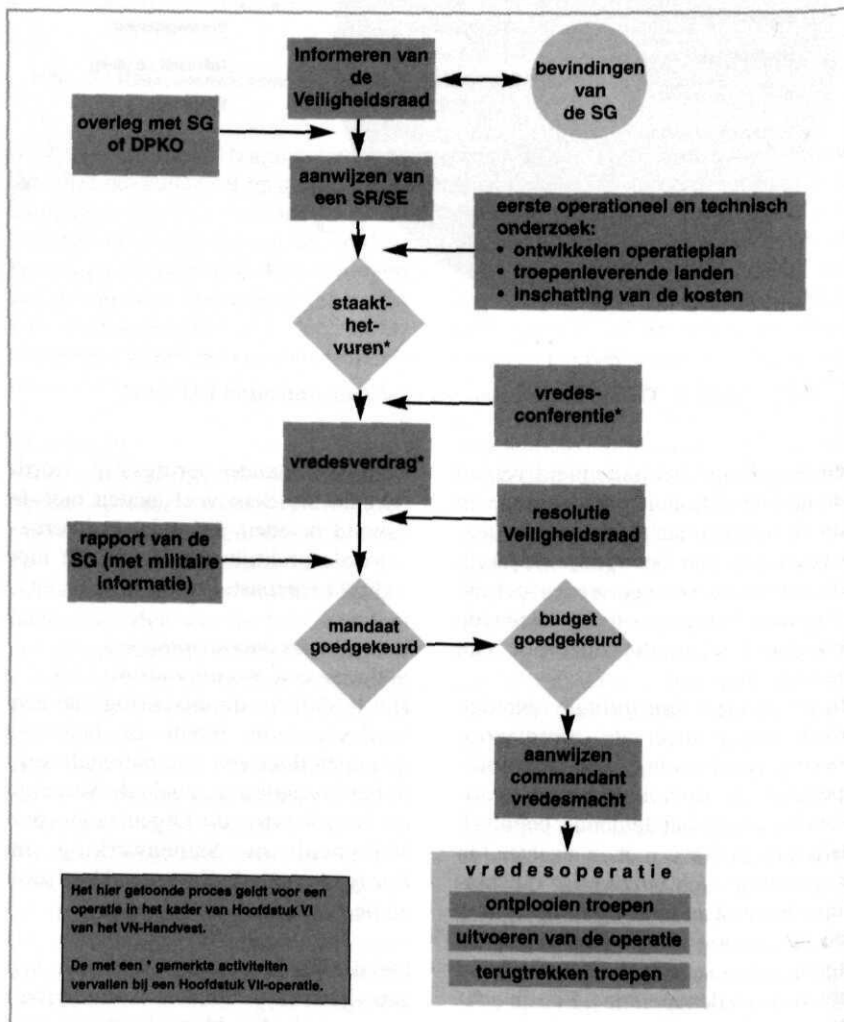
- *Full Command*: bevoegdheid en verantwoordelijkheid om orders aan ondergeschikten te geven.
- *Operational Command*: bevoegdheid om opdrachten en taken te geven, om eenheden te ontplooiën, om troepen anders te organiseren en om operational control en tactical control te delegeren.
- *Operational Control*: bevoegdheid om troepen zo te sturen dat specifieke opdrachten en taken worden uitgevoerd. De opdrachten zijn beperkt in functie, tijd en/of plaats. Geen verantwoordelijkheid voor personele verzorging of logistiek en het verband van de eenheid mag niet worden verbroken.
- *Tactical Command*: bevoegdheid taken op te dragen ter uitvoering van een taak die door een hogere commandant is gegeven.
- *Tactical Control*: gedetailleerde en - vaak plaatselijke - leiding van verplaatsingen en manoeuvre, nodig om toegewezen opdrachten en taken te volbrengen.

Deze omschrijvingen geven nog wel eens aanleiding voor verschillende uitleg, omdat zij niet zijn gebaseerd op dezelfde en eenduidige criteria. Om in de internationale pas te blijven lopen, is er voor gekozen deze begrippen ongewijzigd over te nemen.

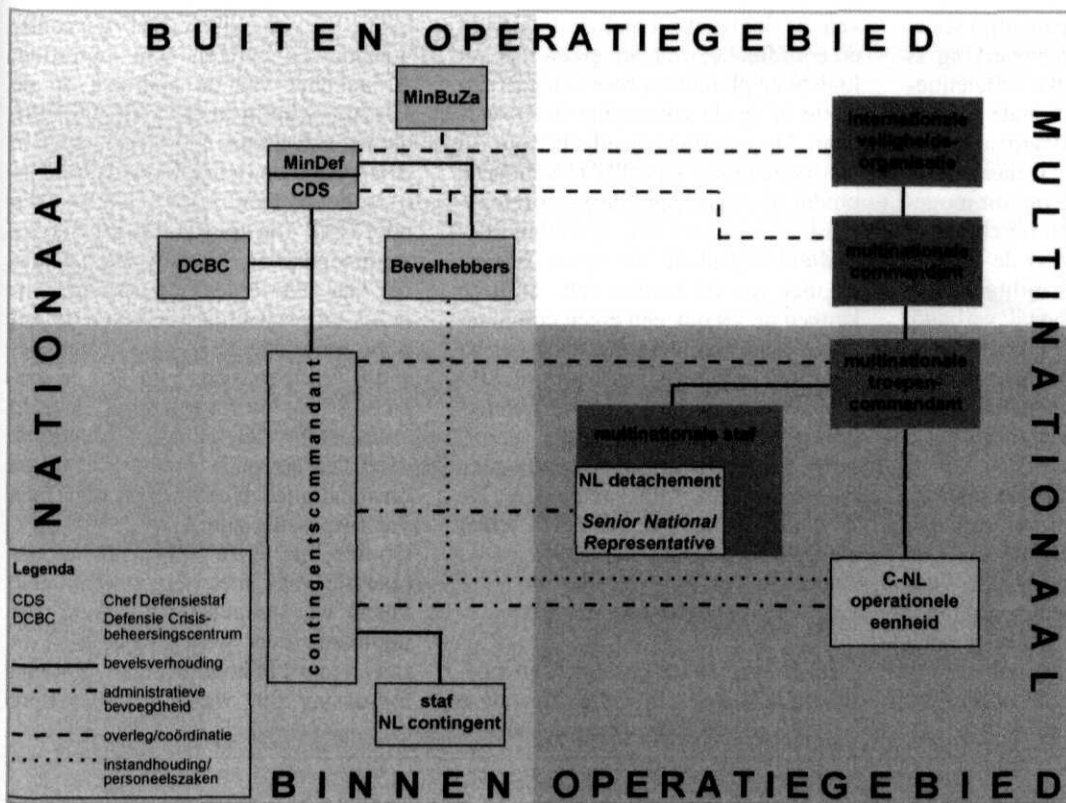
Behalve deze bevelsrelaties komt ook de zogeheten *Coordinating Authority* voor. Dit houdt in dat over van te voren overeengekomen activiteiten overleg plaatsvindt. Het houdt niet in dat overeenstemming kan worden afgedwongen; bij een verschil van mening zal het hogere niveau worden geïnformeerd. Een gebruikelijke oplossing bij recente vredesoperaties (bijvoorbeeld IFOR/SFOR, KFOR) is om

een deel van de nationale *Full Command*-bevoegdheden over te dragen aan de commandant van de troepenmacht (*Force Commander*). Deze overdracht is tijdelijk en heeft in beginsel de vorm van OPCOM of OPCON, waarbij nog voorbehouden ('*caveats*') kunnen worden gemaakt. De nationale autoriteiten blijven echter steeds bevoegd in te grijpen in de operationele taakuitvoering van het eigen contingent of dit zelfs geheel terug te trekken.

Hoewel de hiervoor gepresenteerde termen nu nog slechts zijn voorbehouden voor de NAVO-gemeenschap, is het goed denkbaar dat ook andere veiligheidsorganisaties ze zullen overnemen. Zij zorgen namelijk voor

Afb. 5 Het vn-besluitvormingsproces (Uit: LDP III)

Afb. 6 Bevelsverhoudingen en nationale verantwoordelijkheden en bevoegdheden bij inzet (Uit: LDP III)

enige duidelijkheid over bevoegdheden en verantwoordelijkheden van militaire commandanten en daaraan bestaat niet alleen binnen de NAVO behoefte. De KL heeft met de publicatie van de LDP-I deze Engelse termen volledig overgenomen. Dit begripstelsel is overigens één van de weinige termen die geen Nederlands equivalent hebben. Er is in de LDP-serie steeds naar gestreefd een Nederlands begrippenkader te creëren, dat exact aansluit bij de NAVO-betekenis.

Voor elke operatie waaraan Nederland deelneemt, wijst de Chef Defensiestaf een *Senior National Representative* (SNR) aan. Bij de grotere operaties kan hij een contingentscommandant aanwijzen, die dan optreedt als de vertegenwoordiger van de CDS in het operatiegebied. De SNR contingentscommandant heeft voor een aantal aspecten coördinerende bevoegdheden over de Nederlandse eenheden en individuele militairen. De SNR contingentscommandant

houdt regelmatig overleg met de commandanten van de Nederlandse eenheden en met de multinationale troepencommandant(en) over de operationele situatie en over de taakuitvoering. Hij rapporteert daarover aan de CDS. Daarnaast heeft hij een administratieve bevelsbevoegdheid ten aanzien van onder meer logistieke en disciplinaire aangelegenheden. Deze blijven immers bij elke vredesoperatie een nationale verantwoordelijkheid. Over personele en materiële aangelegenheden rapporteert hij eveneens, maar dan aan de bevelhebbers.

Het voorgaande heeft duidelijk gemaakt dat de bevelsverhoudingen en de nationale en multinationale verantwoordelijkheden en bevoegdheden tijdens een vredesoperatie een complex geheel vormen. De LDP-III beschrijft deze materie door een onderscheid te maken tussen de politieke besluitvorming (gescheiden in nationaal en internationaal) enerzijds, en de militaire commandovoering

(gescheiden in nationaal en multinationaal) anderzijds. Bovendien wordt een onderscheid gemaakt tussen activiteiten in het operatiegebied en daarbuiten. Door deze benadering krijgt de lezer inzicht over de rol van de verschillende actoren die betrokken zijn bij de leiding van een vredesoperatie. In afbeelding zes zijn de onderlinge bevelsverhoudingen en de nationale verantwoordelijkheden en bevoegdheden tijdens een vredesoperatie schematisch weergegeven.

De verzorging in multinationaal verband

Tijdens vredesoperaties zullen de eenheden van de Koninklijke Landmacht altijd in multinationaal verband worden ingezet. De deelnemende landen blijven daarbij altijd zelf verantwoordelijk voor de verzorging van hun eenheden. Tijdens de voorbereiding op een operatie zullen de mogelijkheden tot multinationale samenwerking op het gebied van verzorging moeten worden onderzocht. Een effectieve ondersteuning van de

troepenmacht staat daarbij altijd voorop. Multinationale samenwerking is zinvol als deze duidelijke efficiëntievoordelen biedt of nationale tekortkomingen afdekt. Standaardisatie van procedures en uitrusting is daarbij een belangrijke voorwaarde om dit mogelijk te maken. De LDP-III beschrijft in een apart hoofdstuk (zes) de verzorging van Nederlandse militairen en eenheden in multinationaal verband. Kernelementen van de KI-doctrine op dit gebied zijn de nationale verantwoordelijkheid enerzijds en de multinationale inbedding anderzijds.

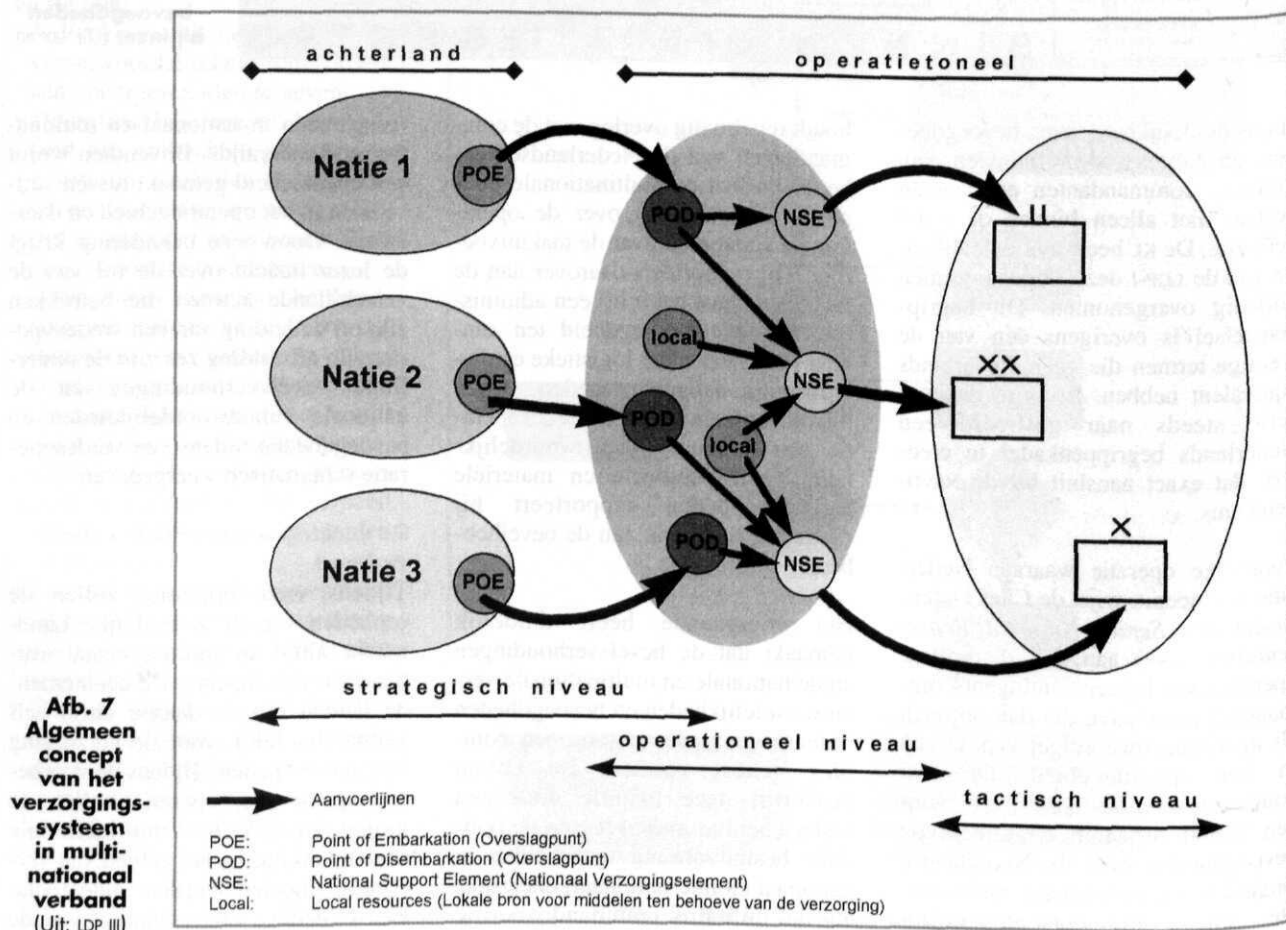
Het hoofdstuk beschrijft de internationaal meest gangbare verzorgingsopties (onder meer 'leidende natie' en 'taakspecialisatie'), de bronnen voor de verzorging (waaronder gastlandsteun en contracteren), een algemeen verzorgingsconcept (zie afbeelding zeven), de belangrijkste elementen

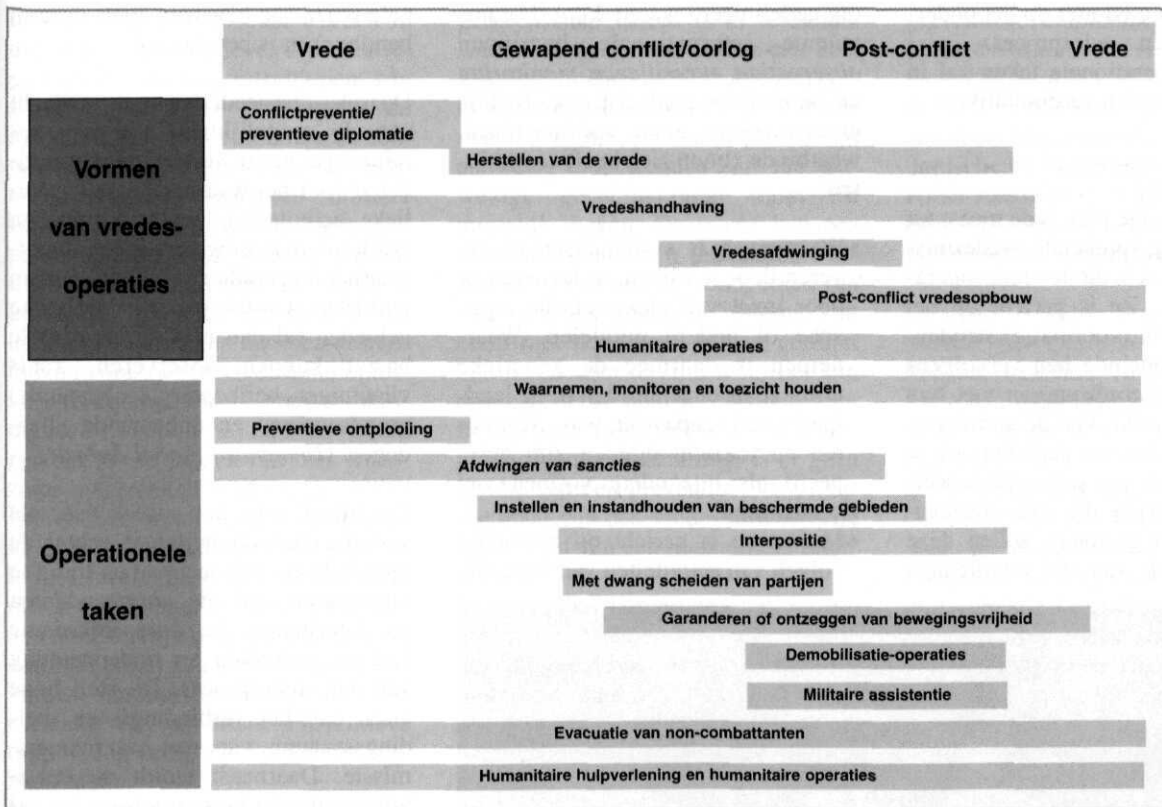
van de logistieke commandovoering en coördinatie, de kenmerken van het logistieke planningsproces en gaat ten slotte in op de verzorging in VN-verband. De specifieke aandacht voor dit laatstgenoemde aspect is te verklaren omdat in VN-verband de verzorgingssteun in beginsel een verantwoordelijkheid is van de Verenigde Naties, en niet van de landen zelf. Daartoe kennen de VN ook een eigen commandovoeringsstructuur, die specifiek is ingericht op deze verantwoordelijkheid. Overigens zijn er omstandigheden denkbaar waarbij de verzorging toch wordt overgelaten aan nationale verzorgingseenheden. De landen ontvangen in dat geval echter wel een vergoeding van de VN.

Operationele taken

Deel B van LDP-III beschrijft elf operationele taken. In feite zijn deze

taken te vergelijken met gevechtsvormen en wijzen van optreden. Afhankelijk van de opdracht en de situatie waarin men zich bevindt, wordt een keuze gemaakt en zijn delen van toepassing. Evenals bij LDP-II is het zelden zo dat slechts één hoofdstuk van toepassing is. Bij gevechtsoperaties kunnen in het kader van een verdedigend gevecht tijdelijk en plaatselijk ook delen uit het hoofdstuk over het aanvallend gevecht van toepassing zijn. Bij de toepassing van het vertragend gevecht kunnen ook delen uit het hoofdstuk over het optreden onder bijzondere omstandigheden of in overgangsfasen van toepassing zijn. Op dezelfde wijze zijn in een vredesoperatie vaak meerdere operationele taken van toepassing. Zo zal het hoofdstuk over waarnemen, monitoren en toezicht houden bijna altijd van toepassing zijn, welke van de andere

Afb. 8
Vormen van vredesoperaties in relatie met operationele taken

operationele taken ook worden uitgevoerd. Maar ook bij het met dwang scheiden van strijdende partijen is het denkbaar dat dit gecombineerd wordt met demobilisatie-operaties. In het kader van een preventieve ontplooiing is het denkbaar dat ook humanitaire hulpverlening van toepassing is. En zo zijn er nog vele andere voorbeelden te bedenken.

Door de toepassing van de operationele taken krijgen de vredesoperaties een gezicht, en manifesteren zij zich in het inzetgebied. Overigens zijn deze operationele taken ook niet uitputtend en dekken ze niet alle vormen van militaire activiteiten tijdens een vredesoperatie af. Soms zullen zelfs activiteiten moeten worden ondernomen die uniek zijn en waarvoor ter plaatse door de commandant een oplossing en een vorm van optreden moeten worden bedacht. De in LDP-III beschreven operationele taken komen voort uit een eigen analyse van eerdere vredesoperaties en worden ook vaak in de relevante buitenlandse

publicaties genoemd. Het is evenwel nog geen aanvaarde en in de NAVO-doctrine opgenomen opsomming.

Operationele taken

- waarnemen, monitoren en toezicht houden
- preventieve ontplooiing
- afdwingen van sancties
- instellen en instandhouden van beschermde gebieden
- interpositie
- met dwang scheiden van partijen
- garanderen of ontzeggen van bewegingsvrijheid
- demobilisatie-operaties
- militaire assistentie
- evacuatie van non-combattanten
- humanitaire hulpverlening en humanitaire operaties

De operationele taken hebben een zekere relatie met de vorm van de vredesoperatie in het kader waarvan zij worden uitgevoerd. Afbeelding acht geeft weer welke operationele taken voorkomen bij een bepaalde vorm of fase van de vredesoperatie. De opera-

tionele taken 'militaire assistentie' en 'evacuatie van non-combattanten' vloeien niet direct voort uit vredesondersteunende operaties, maar behoren tot de categorie 'overige niet-oorlogsoperaties', omdat het in principe zelfstandige operaties zijn, die geen vredesproces ondersteunen. Anderzijds is het wel denkbaar dat deze twee operationele taken worden uitgevoerd gelijktijdig met en in relatie met een vredesondersteunende operatie. Een internationale organisatie kan bijvoorbeeld een dreigend conflict trachten te beperken met een preventieve ontplooiing, maar gelijktijdig kan het nodig zijn dat burgers uit bepaalde landen om veiligheidsoverwegingen worden geëvacueerd.

Het onderscheid tussen humanitaire hulpverlening en een humanitaire operatie is van dezelfde orde. Humanitaire hulpverlening wordt uitgevoerd als deel van een meeromvattende vredesondersteunende operatie, terwijl een humanitaire operatie louter is gericht op het beperken van

menselijk lijden en niet op het ondersteunen van een vredesproces. Een aantal operationele taken zal in het vervolg worden verduidelijkt.

Waarnemen, monitoren en toezicht houden

Deze operationele taak is de meest tot de verbeelding sprekende vredesmissie. Traditioneel is dit de vredesoperatie bij uitstek. Ze is gericht op het waarnemen van (voormalig) strijdende partijen, teneinde hen vervolgens publiekelijk te confronteren met hun daden van geweld. Van de aanwezigheid van waarnemers gaat dan ook in de eerste plaats een preventieve werking uit: partijen die een overeenkomst hebben gesloten, zullen deze onder het oog van de waarnemers

dig gedefinieerd waren. Voor de equivalente internationale begrippen *observation*, *surveillance*, *monitoring* en *supervision* geldt dat ook. Toch is er een zekere trend waarneembaar, waarbij de LDP-III zich heeft aangesloten.

- Waarnemen is systematisch observeren door te kijken, te luisteren of door inzet van elektronische, optische of andere middelen. Waarnemen is daarmee de generieke term, zoals deze altijd al in de landmacht van toepassing was. Monitoren en toezicht houden zijn getypeerd als bijzondere vormen van waarnemen.
- Monitoren is gericht op het actief volgen van activiteiten van bepaalde

nele wijze van bewaken zoals deze in handboeken is beschreven.

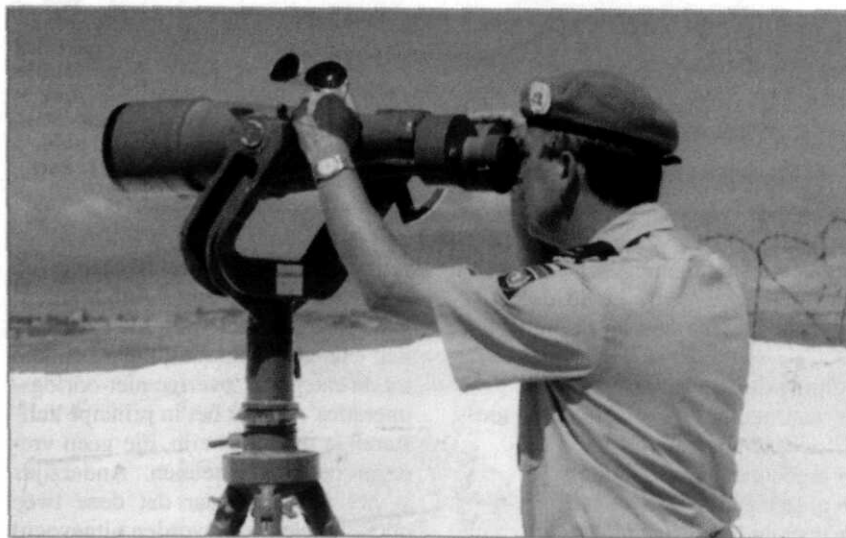
Daarnaast besteedt de LDP-III aandacht aan de mogelijkheid een waarnemingsoperatie te versterken met middelen voor het waarnemen van specifieke activiteiten, zoals mortier- en artillerie-opsporingsradars en luchtwaarnemingsmiddelen. Ook kunnen middelen worden gebruikt die grote gebieden (al dan niet op incidentele basis) kunnen observeren, zoals vliegtuigen, helikopters, (onbemande) grondsensoren en onbemande vliegtuigen (*Unmanned Aerial Vehicles* - UAVs).

Essentieel voor het succes van alle waarnemingsactiviteiten is echter de mogelijkheid om accuraat en tijdig te rapporteren aan die commandanten en autoriteiten die deze informatie kunnen gebruiken ter ondersteuning van het vredesproces. Dit stelt hoge eisen aan het verbindings- en meldingssysteem van een waarnemersmissie. Daarnaast wordt de bewegingsvrijheid van waarnemers 'essentieel' genoemd.

Hoewel de taak van waarnemers in principe beperkt is tot het rapporteren van incidenten, blijkt in de praktijk dat zij ook vaak in staat zijn hun diensten aan te bieden als adviseur en bemiddelaar. Dit zal meestal een positief effect hebben op de lokale stabiliteit, maar hierbij dreigt ook een valkuil. Zeker indien de waarnemers zich hierdoor te veel committeren aan een bepaalde partij, zou dit door andere partijen als partijdig kunnen worden opgevat. Alhoewel dit nog niet het failliet van de waarnemingsmissie hoeft te betekenen, kan dit leiden tot *mission creep*; het afglijden van de taak naar het snel behalen van plaatselijke successen, die contraproductief zijn voor het totale vredesproces.

Preventieve ontplooiing

Om te voorkomen dat een crisis ont-aardt in een gewapend conflict kan met preventieve maatregelen de maatschappelijke, economische en sociale situatie worden gestabiliseerd. De

Afb. 9 UNTSO, 1990. Toezicht houden bij het uitvoeren van elementen van het vredesakkoord (Bron: Mediacentrum KI)

minder snel schenden. Wanneer dat dan toch gebeurt, kunnen de waarnemingen en het daarmee verkregen bewijsmateriaal de basis voor verder optreden tegen de schendende partij zijn.

Een vredesoperatie zal vaak ook beginnen met het uitzenden van waarnemers, omdat dit organisatorisch relatief eenvoudig en snel kan geschieden. De begrippen waarnemen, monitoren en toezicht houden werden vaak door elkaar gebruikt, zonder dat ze eendui-

partijen of van gebeurtenissen.

- Toezicht houden is gericht op de naleving van overeenkomsten en verdragen.

Waarnemers kunnen individueel of in teams worden ingezet, zowel in nationaal als multinationaal verband. Het is ook mogelijk organieke eenheden te belasten met een waarnemingsopdracht. Zij voeren dan een object-of gebiedsbewaking uit met posten en patrouilles. De wijze waarop dit gebeurt, is te ontleen aan de traditio-

diplomatieke maatregelen worden in dit kader 'preventieve diplomatie' genoemd. Dit kan uiteenlopen van zuiver diplomatieke maatregelen en inspanningen op het culturele en economische vlak tot de inzet van militaire middelen. Dergelijke militaire activiteiten, zoals het verhogen van paraatheid, *show of force* en preventieve ontplooiing, worden 'conflict-preventie' genoemd en hebben als doel te demonstreren dat men vastberaden is om tot een vreedzame oplossing te komen, terwijl men gelijktijdig toont bereid te zijn zo nodig geweld toe te passen om een vreedzame oplossing af te dwingen.

Preventieve ontplooiing is de feitelijke ontplooiing van een troepenmacht in het inzetgebied. Zij zal eigenlijk alleen voorkomen bij de dreiging van een interstatelijk of een transnationaal conflict, en zij is gericht op het voorkomen van horizontale en verticale escalatie van de crisis. Preventieve ontplooiing heeft dus vooral een signaalfunctie.

De geloofwaardigheid van een dergelijke missie staat of valt met de gevechtskracht die de internationale

gemeenschap bereid is in te zetten. Dat betekent dat ten minste een deel van de gevechtskracht in het inzetgebied aanwezig moet zijn, terwijl een ander deel binnen een bepaalde tijd aanwezig moet kunnen zijn. De aanwezige gevechtskracht moet dit mogelijk maken. Daarnaast kan een troepenmacht alleen preventief worden ontplooid op het grondgebied van een staat die daarmee instemt. Dat hoeft niet per se een bij het conflict betrokken staat te zijn, maar het kan ook een derde land in de regio zijn. Indien een troepenmacht zich ontplooit zonder instemming, is er geen sprake van een preventieve ontplooiing maar van een vredesafdwingende operatie of van een humanitaire interventie.

Troepen die worden ingezet in een preventieve ontplooiing zullen zich bezighouden met het waarnemen en monitoren, het duidelijk demonstreren van hun aanwezigheid en het bemiddelen tussen partijen. Zij zullen hun taak verrichten vanuit een statische positie, bijvoorbeeld vanuit compounds of verzamelgebieden. Een voorbeeld van een succesvolle

preventieve ontplooiing is UNPREDEP (*United Nations Preventive Deployment Force*) in Macedonië, van januari 1993 tot februari 1999. Door inzet van deze troepenmacht in het Macedonische grensgebied met Albanië en Klein-Joegoslavië is een horizontale escalatie van het Joegoslavische conflict naar Macedonië voorkomen.

Instellen en instandhouden van beschermde gebieden

Tot het instellen en instandhouden van een beschermd gebied kan worden besloten om een (bedreigde) gemeenschap te vrijwaren van geweld. Het gaat daarbij dus om een beperkt geografisch domein, waarvoor de internationale termen *safe area*, *safe haven*, *protected zone* en *protected area* worden gebezigd. Het geografische domein is doorgaans gekozen in relatie tot de bestaande infrastructuur en de aldaar wonende gemeenschap.

Daarnaast is het mogelijk dat het geografisch domein een overgangsgebied is om vluchtelingen en ontneemden te laten terugkeren naar hun oorspronkelijke woonplaats. In zo'n

Afb. 10
UNPROFOR, 1994.
De te beschermen gemeenschap kan zeer divers van samenstelling zijn (Bron: Hennie Keeris)

transitiegebied worden vluchtelingen-kampen ingericht, waarin humanitaire hulp wordt geboden en vluchtelingen en ontheemden op weg worden geholpen. Het instellen van een beschermd gebied kan deel uitmaken van zowel een vredeshandhavende, een vredesafdwingende en een vredesopbouwende operatie. Het sterk humanitaire karakter is kenmerkend voor deze operationele taak.

De wijze waarop deze operationele taak wordt uitgevoerd, komt deels overeen met de andere operationele taken 'met dwang scheiden' en 'interpositie'. Op twee aspecten onderscheidt deze taak zich echter wezenlijk van de andere twee taken. In de eerste plaats zal snel de suggestie van partijdigheid worden gewekt. De troepenmacht moet er alles aan doen om dit te voorkomen, maar zal zich ook moeten realiseren dat dit niet volledig haalbaar kan zijn. Daarom zal zij voorbereid moeten zijn op het (plaatselijke) verlies aan instemming en het overgaan op een operatie met een vredesafdwingend karakter. Zij moet hierop qua uitrusting en mandaat, maar vooral ook fysiek en mentaal zijn voorbereid. In de tweede plaats is de kans groot dat deze operationele taak moet worden uitgevoerd vanuit een geïsoleerde positie. Daarom is de voorbereiding op een vredesafdwingend karakter in deze operationele taak des te relevanter.

Voorwaarden

De aard van de taak en de omstandigheden waaronder deze wordt uitgevoerd, maken de troepenmacht in het beschermde gebied in hoge mate afhankelijk van de voorwaarden die hogere bevelsniveaus scheppen om haar onpartijdigheid en bewegingsvrijheid mogelijk te maken. De planning moet dus steeds geschieden met de eventualiteit dat de bewegingsvrijheid kan worden ontnomen. De analyse van de opdracht moet voortdurend in acht nemen dat deze operationele taak wordt uitgevoerd in een politieke context, waarbij het niet alleen gaat om het beschermde gebied, maar ook om de signaalfunc-

tie van de internationale gemeenschap. De operationele mogelijkheden worden hierdoor ingekaderd. Een troepenmacht in een beschermd gebied bevindt zich dan ook in een afhankelijke en daardoor kwetsbare positie.

Het instandhouden van een beschermd gebied leidt tot verschillende deeltaken die een militair karakter hebben. Hiertoe behoren het instellen en monitoren van wapenvrije zones en wapenopslagplaatsen, inrichten van waarnemingsposten en *checkpoints*, uitvoeren van patrouilles en doorzoeken en zo nodig het bezetten van gebied en beheersen van naderingen. Daarnaast zullen er humanitaire taken vervuld moeten worden, waarbij de in het gebied aanwezige civiele hulporganisaties een belangrijke rol spelen.

Lessen

In de LDP-III wordt een aantal voorbeelden genoemd. Het zal duidelijk zijn dat de vele lessen die in Srebrenica, Zepa en Gorazde zijn geleerd, ook hun weerslag in dit hoofdstuk hebben gevonden. Daarnaast hebben ook de ervaringen met de protected areas in 1992 op Kroatisch gebied en de safe haven in Noord-Irak bouwstenen voor dit hoofdstuk geleverd. Uit de voorbeelden blijkt overigens steeds weer dat beschermde gebieden hooguit een tijdelijke oplossing kunnen zijn. De - veelal etnische - wortels worden hiermee niet weggenomen. Alleen een zeer ingrijpende overkoepelende politieke en geografische regeling voor dit soort gebieden kan de angel uit het conflict halen, en de noodzaak van nieuwe beschermde gebieden in de toekomst uitsluiten.

Interpositie

De vredeshandhavende operaties die de VN tot aan het einde van de Koude Oorlog uitvoerde, worden 'de eerste generatie vredeshandhavende operaties' genoemd. Hoewel in de meest recente geschiedenis de conflicten zo complex waren dat een interpositie niet aan de orde was, is zij als operationele taak nog steeds goed toepas-

baar, alleen al in combinatie met andere operationele taken. Bij een interpositie wordt met instemming van de partijen een troepenmacht ingezet in een gedemilitariseerde zone. De instemmende partijen hebben ten minste een staakt-het-vuren of een wapenstilstand afgesloten. De interpositie wordt dan ook gecombineerd met het terugtrekken van troepen achter een bepaalde lijn, of uit de gedemilitariseerde zone.

Een troepenmacht die tussen de strijdende partijen wordt ingezet, moet vooral gebruik maken van haar gezag en autoriteit om het gebruik van geweld te voorkomen. De belangrijkste functie van de troepenmacht is dus het anticiperen op gewapend geweld. Er zijn echter omstandigheden denkbaar dat de troepenmacht berekend moet zijn op situaties die meer geweld vergen dan zelfverdediging. Immers, plaatselijk en/of tijdelijk kan de instemming beperkt zijn of zelfs geheel verdwenen. Bij het vaststellen van het mandaat en bij de organisatie en uitrusting dient daarmee steeds rekening te worden gehouden. Een interpositie kan worden uitgevoerd om op korte termijn een plaatselijke crisis te beheersen. Snelheid is dan een belangrijke factor om een dergelijke situatie in de hand te houden. In eerste instantie kunnen daarvoor alleen snel inzetbare eenheden worden ontplooid. Zij beschikken dan over een beperkte gevechtskracht en vormen een scherm tussen de strijdende partijen. De interpositie-operatie wordt daarna zo snel mogelijk uitgebreid om de vereiste escalatie-dominantie op te bouwen. Hiermee wordt ook op termijn de interpositie bestendig en geloofwaardig gehouden.

Een interpositie-operatie zal in beginsel worden uitgevoerd door een gebiedsbewaking in de gedemilitariseerde zone met waarnemingsposten en patrouilles. Afhankelijk van het succes kan de troepenmacht ook worden belast met andere taken, zoals het assisteren van de lokale overheid bij de handhaving van openbare orde.

Afb. 11 Patrouilles uitvoeren
(Bron: SMG/KL)

met name in de gedemilitariseerde zone, toezicht houden op de terugtrekking en demobilisatie (demobilisatie-operatie) en het bewaken van wapenopslagplaatsen.

Met dwang scheiden van partijen

Indien zonder instemming en dus zo nodig met gebruik van geweld posities tussen strijdende partijen moeten worden ingenomen, spreekt de doctrine over het 'met dwang scheiden van partijen'. De doelstelling is ook hier een stabiele situatie te creëren en te bereiken, waarin een duurzame vrede mogelijk gemaakt kan worden. Het is een uiterste middel om de vijandelijkheden tussen twee partijen te beëindigen en zal alleen aan de orde zijn, wanneer een ernstige en directe bedreiging van vrede en veiligheid is ontstaan of volkerenmoord plaatsvindt, en wanneer alle andere middelen hebben gefaald.

In een conflict kan een aanzienlijke hoeveelheid geweld nodig zijn om partijen die niet van zins zijn de strijd uit eigen beweging te staken, met dwang te scheiden. Het uiteindelijke oogmerk van de troepenmacht is echter niet het verslaan van één der par-

tijen, maar het bereiken van een situatie waarin een vredesproces op gang gebracht kan worden. Toch kan het noodzakelijk zijn delen van de strijdende partijen plaatselijk te verslaan om dit doel te bereiken. Een dergelijke operatie wil overigens niet zeggen dat er op andere gebieden geen activiteiten meer worden ondernomen om de vijandelijkheden te beëindigen. De inspanningen op het politieke en diplomatieke front dienen onverminderd door te gaan.

Het scheiden van de partijen heeft het karakter van een gevechtsoperatie. Het geweldsniveau kan vooral bij het begin van de operatie hoog zijn, omdat de partijen een zo gunstig mogelijke positie bereiken willen hebben voordat de strijd door het optreden van de vredesmacht wordt 'bevroren'. Anderzijds is het ook denkbaar dat alleen al de dreiging met geweld door de vredesmacht voldoende is om de partijen te laten inbinden.

Er bestaat een nauwe relatie tussen het met dwang scheiden van partijen en interpositie. Beide streven naar dezelfde eindsituatie. Beide taken kunnen ook in elkaar overgaan. Het

met dwang scheiden zal altijd worden gevolgd door een interpositie. Omgekeerd kan een interpositie-operatie overgaan in het met dwang scheiden, bijvoorbeeld na een bewuste schending van een staakt-het-vuren. De mate van succes bij het met dwang scheiden van partijen is sterk afhankelijk van de mate van geweld die daarbij gebruikt wordt. Indien dit bovenmatig is, zal een voortzetting van de vredesoperatie in de vorm van interpositie nauwelijks acceptabel worden voor de partijen. De troepenmacht moet zich dan ook zo doorzichtig mogelijk manifesteren. Een goede informatievoorziening naar de leiders en de bevolking toe is daarvoor essentieel.

Demobilisatie-operaties

Na afloop van een conflict en na het sluiten van een vredesregeling of -verdrag, moeten (op korte termijn) maatregelen worden genomen om de vrede te bestendigen. Het is hierbij van belang de aandacht in eerste instantie te richten op demobilisatie en demilitarisering. Hierdoor worden namelijk de mogelijkheden tot hervatting van de gewelddadigheden ver-

Afb. 12
IFOR, 1996.
Het verzamelen
van oorlogstuig
(Bron: Media-centrum KI)

minderd. Ontwapening van de partijen is een maatregel die in dit verband een belangrijke bijdrage kan leveren aan het vredesproces.

Demobilisatie zijn de activiteiten van een troepenmacht om de in het inzetgebied aanwezige strijdkrachten terug te brengen naar een in het vredesakkoord overeengekomen niveau. In dit kader worden twee begrippen gebruikt die deel kunnen uitmaken van een demobilisatie-operatie:

- demilitarisering: het onttrekken van militair personeel en materieel aan hun militaire functie, en
- ontwapening, als deelproces van demilitarisering, waarbij strijdkrachten worden ontdaan van hun wapens.

Het succesvol uitvoeren van een demobilisatie-operatie kan alleen worden gerealiseerd met instemming van de betrokken partijen. Zij worden immers ontdaan van één van hun belangrijkste machtsmiddelen.

Demobilisatie zonder instemming is alleen mogelijk met gebruik van aanzienlijk geweld, terwijl in de meeste gevallen dan nog geen volledig succes kan worden gegarandeerd.

Wapens

Bij het uitvoeren van demobilisatie- en ontwapeningsoperaties is het van belang om te weten welke rol wapens spelen in de historie en de cultuur van een land. Het is mogelijk dat wordt opgetreden in landen waar het wapen een deel van het dagelijks leven is. Het kan een symbool zijn van trots en macht, waardoor het niet zo vanzelfsprekend is dat wapens worden ingeleverd. Indien de vredesmacht hiermee rekening houdt, kan respect worden afgedwongen en het succes van de operatie positief worden beïnvloed.

Het onderscheid tussen persoonlijke bewapening en wapens van eenheden is daarbij van wezenlijk belang. Het voorgaande laat echter onverlet dat de vredesmacht niet mag marchanderen. Indien de opdracht luidt alle wapens

in te nemen, zijn culturele achtergronden geen reden om dit niet of slechts in beperkte mate te doen. De geloofwaardigheid van de demobilisatie-operatie valt of staat met de mate waarin de troepenmacht in staat is veiligheid te verschaffen en te garanderen. Slaagt men hier niet in, dan zal de bereidheid tot medewerking van de partijen afnemen. De geloofwaardigheid zal ook worden afgemeten aan de mogelijkheden van de troepenmacht om de demobilisatie-operatie bij de betrokken partijen gelijktijdig en gelijkmatig te laten verlopen.

Evacuatie van non-combattanten

Zoals eerder gesteld, is de evacuatie van non-combattanten geen operationele taak die direct voortvloeit uit een vredesondersteunende operatie, maar is er wel een combinatie denkbaar. Onder non-combattanten wordt verstaan burgers en ongewapende militairen, die in het bezit zijn van het Nederlandse staatsburgerschap. Eventueel kunnen hieronder ook andere staatsburgers vallen voor wie de Nederlandse regering zich verantwoordelijk voelt of voor wie de Nederlandse regering de verantwoordelijkheid heeft aanvaard.

In deze operationele taak worden non-combattanten vanuit een crisisgebied geëvacueerd naar een veiliger omgeving. Hoewel de evacuatie van staatsburgers een nationale verantwoordelijkheid blijft, kan de evacuatie-operatie in internationaal verband worden uitgevoerd. In de Europese Unie zijn hierover afspraken gemaakt. Een dergelijke operatie kan echter ook nationaal worden uitgevoerd, als gezamenlijke operatie. Een militaire evacuatie is aan de orde wanneer de lokale overheid de veiligheid van de non-combattanten niet langer kan garanderen of wanneer ernstige twijfels bestaan of zij op eigen gelegenheid het crisisgebied kunnen verlaten.

De verantwoordelijkheid voor de veiligheid, de bescherming en, indien noodzakelijk, de evacuatie van staatsburgers die zich bevinden buiten het Nederlandse grondgebied ligt primair bij de minister van Buitenlandse

Zaken. De plaatselijke Nederlandse vertegenwoordiger, de ambassadeur of de consul (een gebruikelijke generieke term is *Chef de Poste*) stelt daartoe plannen op en organiseert in voorkomend geval de evacuatie. Indien het gastland niet langer de veiligheid van de Nederlandse staatsburgers kan garanderen en de Chef de Poste niet voor voldoende (commercieel) transport kan zorgen, kan hij verzoeken om steun met militaire middelen. De Chef de Poste blijft echter wel verantwoordelijk voor het verloop van de evacuatie van Nederlandse staatsburgers vanuit het land of conflictgebied in kwestie.

Zo mogelijk wordt een evacuatieoperatie uitgevoerd in internationaal verband. In de eerste plaats kan dit geschieden door een internationale veiligheidsorganisatie, bijvoorbeeld de NAVO of de WEU, die een gezamenlijke troepenmacht (CJTF) formeert uit door de landen ter beschikking gestelde troepen. In de tweede plaats kunnen landen op ad-hoc basis met elkaar een coalitie aangaan. Daarbij is echter wel een land nodig dat optreedt als raamwerknaat en de coördinatie met de Chefs de Poste en de leiding van troepenmacht op zich neemt. Een

voorbeeld hiervan is de evacuatie van burgers uit Albanië, in januari 1997, onder leiding van Italië door een coalitie, bestaande uit Frankrijk, Spanje, Griekenland, Duitsland, Oostenrijk, Turkije en Denemarken. Evacuatie-operaties kunnen worden uitgevoerd zonder of met geweldsdreiging. In het laatste geval heeft de plaatselijke overheid geen toestemming verleend voor de evacuatie of heeft zij weinig of geen controle over de veiligheidssituatie in het crisisgebied. Er moet dan rekening worden gehouden met heimelijke of openlijke weerstand tegen de evacuatie-troepenmacht.

Humanitaire hulpverlening en humanitaire operaties

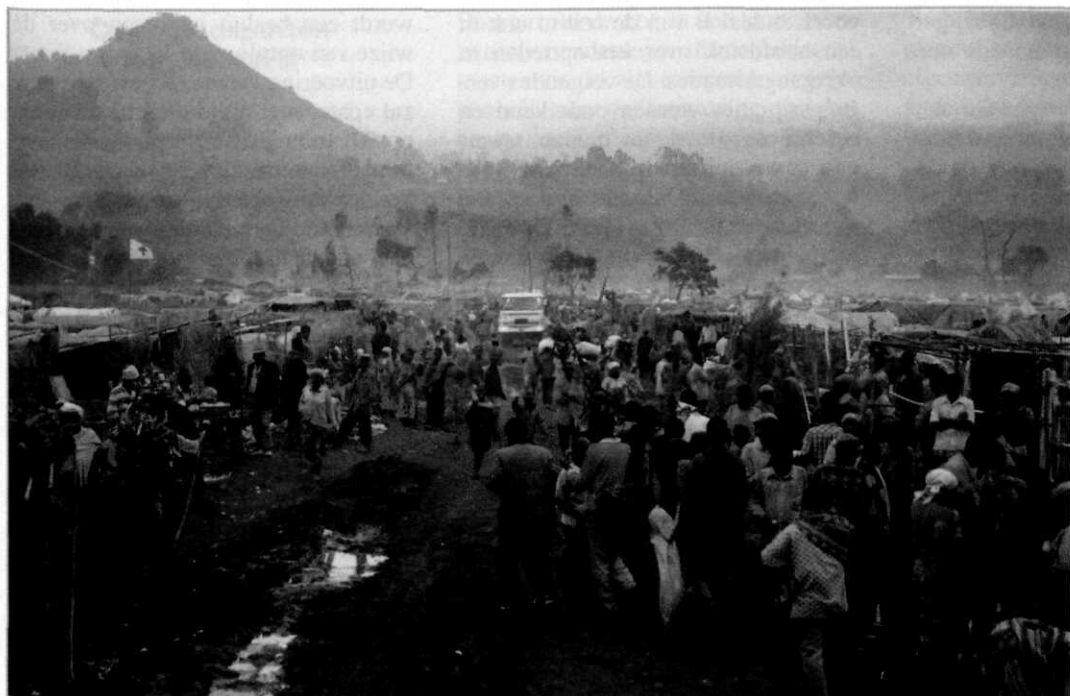
Humanitaire hulpverlening (als deel van een meer omvattende vredesondersteunende operatie) en humanitaire operaties (als zelfstandige operatie met als doelstelling het verlichten van menselijk lijden) worden uitgevoerd in situaties waarin de verantwoordelijke autoriteiten niet de mogelijkheid hebben – en in sommige gevallen niet willen hebben – bij te dragen aan een adequate hulpverlening aan de bevolking. De aard van de uit te voeren

activiteiten verschilt daarbij niet. Indien ergens een humanitaire nood situatie ontstaat, kan tot een hulpverleningsoperatie worden besloten. Dit kan in het verband van de Verenigde Naties of van een andere internationale organisatie, maar Nederland kan een dergelijke operatie zo nodig ook zelfstandig uitvoeren. Zodra de plaatselijke overheid in staat is de hulpverlening op zich te nemen, wordt de operatie door de militaire eenheid beëindigd. Het verlenen van bijstand en steun in eigen land valt niet onder deze doctrine. Deze taak wordt beschreven in de LDP-IV, aangezien dit een nationale taak is.

Doelstellingen

De voornaamste doelstellingen in dit verband zijn het verminderen van menselijk leed, het redden van levens en het uitzicht bieden op een menswaardig bestaan, met een aanvaardbaar niveau van voorzieningen op het gebied van de primaire levensbehoeften. De gewenste eindsituatie is doorgaans ook in deze termen gedefinieerd.

De militaire bijdrage in een hulpverleningsoperatie is in principe onder-

Afb. 13
Zaire, Rwanda,
1998.
Vluchtelingen
trekken vaak
van dorpen en
steden naar
bergachtige of
woestijnachtige
gebieden

(Bron: Hennie Keeris,
Mediacentrum kl,
1998)

steunend ten behoeve van civiele hulporganisaties. Zij bepalen in welke situatie de inzet van militairen gewenst is. Militaire hulp wordt alleen verleend als er geen civiel alternatief is en de hulpverleningsoperatie moet een niet-militair karakter blijven behouden. De Verenigde Naties hebben deze richtlijnen in 1994 gegeven voor de militaire inzet bij hulpverleningsoperaties.

Wanneer de autoriteiten in het conflictgebied niet instemmen met de hulpverleningsoperatie, kan er een humanitaire interventie worden uitgevoerd, waarbij de humanitaire hulpverlening met geweld wordt ingebracht. De belangrijkste doelstelling zal dan zijn: het voorkomen of beëindigen van ernstige schendingen van fundamentele mensenrechten. De doelstelling wordt daarbij verbreed van het lenigen van menselijke nood naar het respecteren van mensenrechten. Ook kan het doel van humanitaire interventie zijn het bieden van bescherming aan hulpverleners. De vredesoperaties in Noord-Irak in 1993 (operatie *Provide Comfort*) en in Somalië, in 1992 (UNOSOM-I) kunnen als humanitaire interventie worden getypeerd. Bij een humanitaire interventie zijn de beginselen over partijdigheid en instemming, zoals zij gelden voor vredesondersteunende operaties, van toepassing.

Binnen de hulpverleningsoperaties (zowel rampenbestrijding als vluchtelingen hulp) kunnen één of meer van de volgende specifieke taken voorkomen:

- transport, bevoorrading en distributie,
- watervoorziening en hygiëne,
- medische verzorging,
- voedselvoorziening,
- onderdak en kleding,
- constructie en herstel van wegen en bruggen,
- beschermen van bevolking, hulpverleners en hulpgoederen,
- mijnmarkering en -opruiming.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen rampenbestrijding en vluchtelingen hulp. Rampenbestrijding richt zich op

het verlichten van menselijk lijden en het redden van levens in geval van een ramp. Dit betekent dat hoofdzakelijk noodvoorzieningen worden geleverd om in de primaire levensbehoeften van de slachtoffers te voorzien. Vluchtelingen hulp heeft als doel te voorzien in primaire levensbehoeften van grote groepen mensen, die hun oorspronkelijke woonomgeving hebben verlaten. Dit kan het gevolg zijn van een ramp of van een conflict-situatie. Vluchtelingen (*refugees*) en ontheemden (*displaced persons*) trekken daarbij veelal naar gebieden die hun leiders als veiliger beschouwen. Dit hoeven geen gebieden te zijn die hun levenskansen op langere termijn vergroten. Slachtoffers van een ramp zullen vaak in de omgeving van hun oorspronkelijk woonstede willen blijven.

De LDP-III beschrijft verder ook op welke wijze een humanitaire operatie door de Nederlandse krijgsmacht wordt georganiseerd, met inbegrip van de taken en verantwoordelijkheden van het noodhulpverkenningsteam (NHVT) en de militaire humanitaire noodhulpeenheid (MHNE).

Optreden in overgangssituaties

Hoewel geen echte operationele taak, voorziet deel B van de LDP-III ook in een hoofdstuk over het optreden in overgangssituaties. De volgende overgangssituaties worden onderkend en beschreven:

- de ontplooiing in het operatiegebied, waarbij niet de strategische verplaatsing wordt beschreven, maar wel alle activiteiten vanaf de aankomst in een concentratiegebied tot aan het innemen van de locaties in het operatiegebied;
- de overgang van de ene operationele taak naar een andere, waarvan sprake is bij wijziging van het mandaat, de taakstelling, het toegewezen gebied of bij ingrijpende wijzigingen van de omstandigheden in het operatiegebied;
- de aflossing, omdat de eenheid door haar organisatie en uitrusting niet meer geschikt is voor de taak als gevolg van gewijzigde omstandigheden of omdat er een hergroeping

of rotatie plaatsvindt;

- het beëindigen van de vredesoperatie, hetzij als afronding omdat de gewenste eindsituatie is bereikt, hetzij omdat voortzetting van de missie niet zinvol meer is. In dit laatste geval is er sprake van het afbreken van de operatie, hetgeen kan plaatsvinden met en zonder medewerking van de partijen.

Het optreden in een overgangssituatie staat nooit op zichzelf, maar legt altijd de basis voor een volgende fase. De genoemde activiteiten worden afzonderlijk besproken om te benadrukken dat zij net zo belangrijk zijn als de andere operationele taken.

De ontplooiing

De ontplooiing moet als aparte fase van de operatie worden beschouwd. Voor dit deel van de vredesoperatie wordt doorgaans een ontplooiingsplan opgesteld, dat onder meer de volgorde van ontplooiing, verzorgingsaspecten, veiligheidsaspecten en – indien relevant – de civiel-militaire samenwerking regelt. Op basis van verkenningen, overleg met andere eenheden van de troepenmacht en aanwijzingen van de commandant van de multinationale troepenmacht, wordt een besluit genomen over de wijze van ontplooiing.

De uitvoering van de toegewezen taak zal echter niet altijd direct aansluiten op de strategische verplaatsing naar het operatietoneel. Na de aankomst in het operatiegebied moet eerst worden voorzien in de beveiliging van personeel en materieel, het verbindingssysteem moet worden opgebouwd en de logistieke installaties moeten worden ingericht. Wel kunnen de eerste contacten worden gelegd met lokale autoriteiten en civiele organisaties en kunnen verkenningen en patrouilles worden uitgevoerd om de aanwezigheid te tonen als begin van de vredesoperatie.

De beëindiging

Het beëindigen van een vredesoperatie omvat meer dan het beëindigen van de toegewezen taakuitvoering. Essentieel is dat de eenheid over

voldoende vrijheid van handelen beschikt om het operatiegebied te verlaten. Daarbij moet niet alleen worden gedacht aan de (strijdende) partijen die dat proberen tegen te gaan, maar ook aan de lokale bevolking, die de eenheid liever niet ziet vertrekken. In dat geval kan de vrijheid van handelen niet primair met geweld worden afgedwongen, maar moet deze door overleg vooraf worden gerealiseerd.

In de doctrine voor het beëindigen van een operatie wordt een onderscheid gemaakt tussen het afronden en het afbreken van de operatie. In het eerste geval is de gewenste eindsituatie bereikt, in het tweede geval is dit nog niet zo. Het afbreken van de operatie kan overigens plaatsvinden met of zonder medewerking van de partijen; indien de partijen het afbreken tegenwerken, is steun door andere troepen meestal noodzakelijk. De *Extraction Force*, die begin 1999 werd gestationeerd in de buurlanden van Kosovo om in voorkomend geval de OVSE-waarnemers te kunnen evacueren, is hiervan een goed voorbeeld. Meer op afstand kunnen ook luchtmachtkrachten deze rol vervullen.

Overige aspecten van de LDP-III

Voorbeelden

Evenals bij de LDP-I en de LDP-II is in deze publicatie op ruime schaal gebruik gemaakt van toelichtingen en krijgshistorische voorbeelden. Zij maken geen deel uit van de doctrine en zijn daarom in een grijs kader geplaatst. Zij moeten vooral de leesbaarheid vergroten en een stimulans voor de lezer zijn om zich nader in deze materie te verdiepen. Hierdoor krijgt de LDP-III meer dan een beschrijvend karakter, maar wordt zij een studieboek, dat het begin is van een leertraject, waarlangs meer inzicht in de achtergronden en de toepassing van deze doctrine voor vredesoperaties wordt verkregen.

In de tweede plaats hebben de krijgshistorische voorbeelden een illustra-

tieve functie om de lezer de realiteit van de toepassing van de doctrine duidelijk te maken. Zij illustreren bij uitstek het spanningsveld tussen de positief geformuleerde theorie en de veelal weerbarstige praktijk. Het is geenszins de bedoeling dat met de krijgshistorische voorbeelden de juistheid van de doctrine wordt bewezen. Elke situatie is immers zo uniek dat zij zich nooit in dezelfde vorm zal herhalen. Stellingen die men meent te ontleen aan een krijgshistorisch voorbeeld, kunnen vaak diametraal worden tegengesproken door stellingen uit andere krijgshistorische voorbeelden.

Doelgroep

De primaire doelgroep waartoe de LDP-III zich richt wijkt af van die van de LDP-II. De LDP-II richt zich op het formatieniveau (tegenwoordig in overeenstemming met de internationale terminologie: brigadeniveau en hoger!), omdat zij het gevecht van de verbonden wapens beschrijft. De LDP-III gaat dieper, omdat zij zich ook richt op die eenheid die uitgezonden wordt voor een vredesoperatie, veelal het bataljonsniveau. Secundair richt zij zich op iedereen die meer begrip wil of moet hebben van vredesoperaties. Daarom zal de LDP-III een studieboek zijn voor onderwijsinstellingen als KMA, KMS en IDL. In zijn toespraak ter gelegenheid van de aanbidding van het eerste exemplaar heeft de Bevelhebber der Landstrijdkrachten dan ook aangegeven dat hij verwacht dat alle commandanten, officieren en onderofficieren dit boek aandachtig zullen lezen. Voor alle officieren en onderofficieren van de Koninklijke Landmacht is een exemplaar dan ook gratis verkrijgbaar.

Ten slotte kan dit boek ook worden gebruikt door allen die op één of andere wijze met de inzet van de krijgsmacht in vredesoperaties te maken hebben (politici, hulpverleners, journalisten, enzovoort). Daarom is de LDP-III, in tegenstelling tot de LDP-II, ook in de boekhandel verkrijgbaar. Evenals bij de LDP-II, geeft de LDP-III geen tactische of tech-

nische richtlijnen en aanwijzingen voor de uitvoering van deeltaken. Daarvoor zijn in de opbouw van publicaties leidraden en handboeken bestemd. Nu de LDP-III gereed is, is de volgende stap het formeel vastleggen van een groot aantal uitvoeringsaspecten in handboeken. Daarbij moet men denken aan technieken om samenwerking en instemming te bevorderen, maatregelen om de eigen troepen te beschermen en acties om het tactische initiatief te verkrijgen en te behouden. Deze verantwoordelijkheid ligt primair bij de kenniscentra van de diverse opleidingscentra.

Ten slotte

Voor de eerste keer in haar geschiedenis beschikt de Koninklijke Landmacht over een volledig uitgewerkte doctrine voor niet-oorlogsoperaties. Zij loopt in de internationale arena voorop, met een actuele en samenhangende visie op vredesoperaties. Delen van de LDP-III zijn van zodanige kwaliteit en zijn soms zo uniek dat ze in de *Allied Joint Publication over Peace Support Operations* zullen worden opgenomen.

Toch blijft het zaak de doctrine permanent te actualiseren op grond van eigen ervaringen en ervaringen van andere landen. Het doctrinevormingsproces, zoals dit in het eerste deel van dit artikel is beschreven, voorziet daarin. Dit betekent dat naar verwachting in 2004 een herdruk van de LDP-III zal verschijnen, waarin verbeteringen en mogelijk nieuwe visies zullen zijn opgenomen. Maar dit is alleen mogelijk indien allen die aan vredesoperaties deelnemen, hun ervaringen vastleggen en delen met doctrine-schrijvers, het bureau *Lessons Learned* van de Operationele Staf van de BLS, en de Sectie Militaire Geschiedenis KL. Want alleen dan voldoet de LDP-III aan het oogmerk van het schrijverscollectief: geen studeerkamerdocument, maar een zo praktisch mogelijke handleiding door en voor degenen die deelnemen aan vredesoperaties.

Combat Search And Rescue vanuit vliegerperspectief

R.C.A. Cuppes – majoor van de Koninklijke Luchtmacht*

One item remained constant, and that was the courage and bravery of the men who repeatedly risked their lives to save others: the men of the search and rescue teams.

(Multi-service procedures for CSAR, FM 90-18, 31 mei 1991.)

Inleiding

De Koninklijke Luchtmacht (KLU) voert binnen het Nederlandse veiligheidsbeleid drie hoofdtaken uit. De eerste taak is de verdediging van het Nederlandse grondgebied. De tweede taak is de verdediging van het bondgenootschappelijke (NAVO-) grondgebied. De derde taak is de deelname aan crisis-beheersingsoperaties en humanitaire acties. De praktijk is dat de Nederlandse krijgsmacht tegenwoordig vaak aan crisisbeheersingsoperaties deelneemt, waardoor er een actuele behoefte aan capaciteit bestaat om geïsoleerd en bedreigd personeel te redden.

Een voorbeeld hiervan is het redden van vliegtuigbemanningen die gedwongen zijn hun vliegtuig boven vijandelijk gebied te verlaten. Dit soort reddingsoperaties wordt aangeduid met de term 'Combat Search And Rescue' (CSAR). Voorbeelden van bekende CSAR-operaties zijn de redding van de Amerikaan Scott O'Grady in Bosnië, in 1995, en de in een mum van tijd geredde vlieger van

een in 1999 in Servië neergestorte Amerikaanse Stealth.¹

Zoals de titel al doet vermoeden, gaat dit artikel over CSAR. Wat is CSAR precies, sinds wanneer bestaat CSAR en wie voert CSAR uit? Om op dergelijke vragen antwoord te kunnen geven, geef ik ten eerste informatie over het ontstaan van CSAR. Daarna vermeld ik de officiële NAVO-definitie van CSAR, aangevuld met het waarom van CSAR-operaties. Aansluitend behandel ik de belangrijkste randvoorwaarden voor CSAR. Vervolgens komt de complexe commandovoering en coördinatie rondom een CSAR-operatie aan de orde en volgt een beschrijving van de huidige en toekomstige CSAR-mogelijkheden. Hierbij geef ik aan hoe de KLU aan een CSAR-operatie kan deelnemen en hoe de KLU de deelname in de toekomst kan uitbreiden tot een *dedicated* CSAR-capaciteit.

Historie

Duitsland

De eerste militaire reddingsdienst werd in 1939 door Duitsland te Kiel opgericht. Deze dienst kocht in 1939 veertien marinevliegtuigen, die speciaal gemodificeerd werden voor zee-reddingen vanuit de lucht. Toen de Duitse strijdkrachten in 1940 door Europa trokken, werden ze vergezeld door detachementen van de 'Luft-waffe-Seenotdienst', die zorgden voor ondersteuning aan neergestorte luchtvaarders in het Kanaal, de Noordzee en de Atlantische Oceaan. De Duitsers waren ook het eerste in

het ontwikkelen van speciale reddingsuitrusting. Ze hadden al hun gevechtsvliegtuigen uitgerust met opblaasbare rubberen *dinghies* en pakketjes met groene, fluorescerende lichtmarkers, die konden worden gebruikt door te water geraakte bemanningsleden. Deze konden zo eenvoudiger worden gevonden.

Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk (VK) begon de Tweede Wereldoorlog zonder een goed georganiseerde reddingscapaciteit. In de hectische eerste maanden van de Battle of Britain verloor de Royal Air Force (RAF) meer dan een kwart van haar goed getrainde vliegers, het merendeel hiervan boven het Kanaal. Het aantal geredde luchtvaarders was bijna nul. De ontwikkeling van een gecoördineerde benadering van *Search And Rescue* (SAR) werd daarna een nationale prioriteit. Tegen het einde van 1940 had de RAF tezamen met de Royal Navy (RN) een gezamenlijke (*joint*) reddingsorganisatie ontwikkeld. De RAF had de verantwoordelijkheid met betrekking tot het zoeken, terwijl de RN de reddingen uitvoerde. Gedurende de volgende maanden werd meer dan een kwart van de neergestorte luchtvaarders gered. Daarna liep het aantal geredde personen verder op.

Verenigde Staten

Net als het VK begonnen de Verenigde Staten (VS) de Tweede Wereldoorlog zonder specifieke plannen, organisaties, doctrines en uitrusting op het gebied van CSAR. De Amerikanen hadden het geluk dat ze kon leren van

* De auteur is gezagvoerder op de AS-53242 Cougar MKII.

¹ Amerikaanse F-117 Night Hawk 'Stealth'.

Wat is CSAR?

Definitie

In dit gedeelte leg ik uit wat CSAR is, dat er twee vormen van CSAR zijn, wat het verschil is tussen de twee verschillende vormen en waarom CSAR-operaties worden uitgevoerd. Tot slot beschrijf ik de belangrijkste randvoorwaarden voor een succesvolle CSAR-operatie. Om uit te leggen wat er precies met CSAR wordt bedoeld, volgt eerst de tijdens een NAVO-bijeenkomst in maart 1999 vastgelegde definitie van CSAR:

*„CSAR is a coordinated operation using pre-established procedures for the detection, location, identification and rescue of downed aircrew in hostile territory in crisis or wartime and when appropriate, of isolated personnel in distress, who are trained and equipped to be rescued”.*²

Er wordt onderscheid gemaakt tussen CSAR en *Limited Extraction* (LIMEX). LIMEX is:

„the detection, location, identification and rescue of isolated personnel, not falling within the definition and scope of CSAR, in crisis and war”.

In het geval van LIMEX worden dus mensen gered die niet voor CSAR zijn opgeleid en uitgerust.

CSAR is onder te verdelen in twee vormen. De eerste vorm is 'dedicated' CSAR. 'Dedicated' wil zeggen dat eenheden uitsluitend beschikbaar zijn voor CSAR en alleen daar voor trainen. De VS, het VK en Frankrijk hebben conform de NAVO-doctrine 'dedicated' CSAR-eenheden. De tweede vorm, 'designated' CSAR, wil zeggen dat eenheden zijn aangewezen voor het uitvoeren van CSAR, maar daarnaast nog een andere taak hebben. 'Designated' eenheden dienen getraind te zijn voor CSAR en moeten beschikken over volledige CSAR-uitrusting, zodat ze met een minimale voorbereidingstijd kunnen worden ingezet voor een CSAR-operatie. CSAR-inzet van 'designated' eenheden gaat,

voor de duur van de inzet, ten koste van de andere taken.

Indien Nederland CSAR in haar takenpakket zou opnemen, zou 'dedicated' CSAR te prefereren zijn.

Waarom CSAR?

Er zijn verschillende redenen om CSAR-operaties uit te voeren. De vier belangrijkste redenen zijn als volgt. Ten eerste is het de plicht van regering en militaire leiding om zoveel mogelijk te zorgen voor het voorkomen van onnodige risico's van eigen militairen. De tweede reden is het behoud van hoog opgeleid personeel, zoals vliegers. De derde reden is de verhoging van het moreel van het betrokken personeel. De laatste reden om een CSAR-operatie uit te voeren is het verhinderen van misbruik van het gevangengenomen personeel. Dat personeel kan immers door de vijand worden gebruikt als bron van inlichtingen, voor propagandadoeleinden en als menselijk schild.

Het gebruik van gevangenen als menselijk schild komt steeds vaker voor. Bijvoorbeeld in Bosnië, met waarnemers, en in Kosovo, met vluchtelingen. Voorbeelden van het gebruik van gevangenen genomen bemanningsleden zagen we in Irak, met de bemanning van het neergeschoten Engelse Tornado-gevechtsvliegtuig.

Om een CSAR-operatie te kunnen uitvoeren is een rescue platform, een helikopter met opgeleide bemanning, benodigd. Daarnaast zijn een grondcomponent, eventueel een eenheid *Special Forces* en luchtondersteuning benodigd. De grondcomponent zorgt voor de nabijbeveiliging, onder meer met de boordwapens van de helikopter.

De *Special Forces* kunnen noodzakelijk zijn om het te redden personeel naar een andere landingszone of pick-up punt te brengen. Bijvoorbeeld wanneer het te redden personeel niet in de nabije omgeving kan worden opgepikt doordat het terrein een lan-

² De definities in de belangrijkste CSAR-boekenwerken STANAG 7030 en ATP 62 zijn vrijwel identiek.

de geallieerde experimenten en baseerde de training op Britse doctrines en Britse reddingsuitrusting. In 1944 werd 90 procent van de neergestorte, in de VK gestationeerde Amerikaanse luchtvaarders, gered. In de Pacific vonden de meeste operaties plaats boven of bij water, in samenhang met amfibische aanvallen en langeafstandbombardementen. Het gevolg was dat het merendeel van de organisatie, uitrusting, training en doctrine was gericht op zeerreddingen. De belangrijkste speler was de Amerikaanse marine. Het werkpaard van de zeerreddingen in de Pacific was de PYB Catalina, ook wel 'Dumbo' genoemd.

Om ondersteuning bij langeafstandoperaties te leveren werden zowel de B-17 Flying Fortress als de B-29 Super Fortress gemodificeerd, zodat ze reddingsboten en andere reddingsuitrusting bij zich konden dragen. In de loop van 1943 begonnen duikboten, gepositioneerd rond doelgebieden en langs luchtroutes, met het oppikken van neergestorte luchtvaarders. Ook voor de VS gold dat zij tegen het einde van de oorlog een beter gecoördineerde (joint en combined) CSAR-organisatie had dan in het begin van de oorlog.

Het eerste squadron dat helikopters gebruikte in reddingsoperaties was het '8th Emergency Rescue Squadron'. Dit Amerikaanse squadron werd in mei 1945 opgericht, in China, en vloog met Sikorsky R-6 helikopters. In de eerste zes maanden van zijn bestaan verrichte het squadron 110 land-reddingen en redde 43 luchtvaarders. De eerste CSAR-achtige operaties met helikopters vonden plaats in Korea. Binnen drie weken na hun aankomst in Korea, in juli 1950, assisteerden H-5 helikopters bij de evacuatie van kritiek gewonde soldaten uit het strijdtonaal. Op 4 september 1950 voerde een H-5 helikopter, gesteund door een *Rescue Combat Air Patrol* (RESCAP), de eerste succesvolle redding van een vlieger achter de *Forward Line of Own Troops* (FLOT), in vijandelijk gebied uit.

ding van de helikopters niet toelaat, door de aanwezigheid van vijandelijk luchtafweer.

Luchtondersteuning bij CSAR-operaties kan in de volgende vormen plaatsvinden: commandovoering en gevechtsleiding (C2), rescue escort-taken tegen grond dreigingen cq. dreigingen vanaf de grond (RESCORT) en beveiliging tegen dreiging vanuit de lucht (RESCAP), luchtverkenning (RECCE), *Close Air Support* (CAS), *Air to Air Refueling* (AAR) en strategisch en tactisch luchttransport (LUTRA), *Suppression of Enemy Air Defence* (SEAD) en elektronische oorlogvoering (EOV).

De KLU heeft een scala aan middelen om luchtondersteuning uit te voeren. AH-64 ten behoeve van RESCORT en RESCAP, F-16 ten behoeve van RECCE en CAS, KDC-10 ten behoeve van AAR en LUTRA, C-130 ten behoeve van LUTRA en AWACS ten behoeve van C2.

Randvoorwaarden

Een goede planning is essentieel voor het welslagen van een CSAR-operatie. Derhalve moeten CSAR-operaties een integraal onderdeel van het 'concept of operations' zijn. Het scala van CSAR-operaties kan eenheden verlangen variërend van inzet van een enkele helikopter tot complexe 'task forces'.

De inzet bij een CSAR-operatie bestaat vaak uit verschillende (joint en combined) componenten. CSAR is de verantwoordelijkheid van de theatercommandant en kan alleen worden uitgevoerd indien hij over voldoende getraind personeel en materieel beschikt. De belangrijkste randvoorwaarden voor een succesvolle CSAR-operatie zijn:

³ Een ISOPREP is een A-4tje met algemene en specifieke gegevens van luchtvaarders, dat dient ter identificatie van het te redden personeel en om de authenticiteit van hen vast te stellen.

⁴ Een EPA is de eerste actie die luchtvaarders dienen te plegen als ze in vijandelijk gebied zijn neergestort.

• *Interoperabiliteit*

Eenheden die CSAR kunnen uitvoeren en ondersteunende eenheden moeten regelmatig oefenen om interoperabiliteit te bevorderen. Onder interoperabiliteit wordt ook verstaan: het in bezit hebben van dezelfde verbindingsmiddelen, zoals radio's en satellietcommunicatie (SATCOM). Interoperabiliteit van de deelnemende eenheden is belangrijk, wil een veilige en gecoördineerde reactie en een succesvolle redding kunnen worden uitgevoerd.

• *Eenheid van commando*

De theatercommandant zal zeker stellen dat alle deelnemende eenheden eenheid van inzet en onderhoud toepassen, met als doel een succesvolle redding, waarover later meer.

• *Intell*

Zoals bij iedere militaire operatie is ook bij CSAR het verkrijgen van inlichtingen van groot belang voor het welslagen van de missie. Deze inlichtingen moeten bovendien actueel zijn en moeten informatie geven over vijandelijke dreiging, materieel en personeel. De posities van *Surface to Air Missiles* (SAM's) en luchtafweergeschut bepalen de wijze van inzet en het verloop van een CSAR-operatie.

Daarnaast dient ook aandacht te worden besteed aan andere vormen van inlichtingen, zoals Opsec, CI, et cetera. Slechts met een correcte Intell kan een missie slagen, en staan de deelnemende elementen het minst bloot aan gevaar, waardoor de 'survivor' de meeste kans heeft gered te worden. Er moet worden voorkomen dat essentiële informatie bij de vijand terechtkomt. Daarom moeten er maatregelen worden getroffen om *Isolated Personnel Reports*,³ *Evasive Plans of Action*⁴ en CSAR-communicatieprocedures voor te bereiden en te beschermen.

• *Mobiliteit*

Fysieke mobiliteit is vereist om ervoor te zorgen dat eenheden snel aanwezig kunnen zijn op een beslissende tijd en plaats. Het is essentieel voor CSAR-eenheden om snel, efficiënt en effectief te ontplooiën en te reageren, zowel bij dag als nacht en onder slechte weersomstandigheden.

• *Flexibiliteit*

CSAR-plannen moeten flexibel zijn om alle beschikbare middelen op de efficiëntste en effectiefste wijze te ontplooiën.

• *Eenvoud*

CSAR-plannen moeten duidelijk op papier staan, gemakkelijk te begrijpen en zo simpel mogelijk uit te voeren zijn om een maximale kans op succes van de missie te verkrijgen.

• *Training en uitrusting*

Een voorwaarde voor succes van CSAR-operaties is een goede training vooraf en het in bezit hebben van een adequate uitrusting en materieel. Dit geldt voor alle deelnemende eenheden en voor het personeel dat moet worden gered.

• *Tijd*

Een tijdige reactie is ook een voorwaarde voor het succes van een CSAR-missie. CSAR-eenheden moeten snel kunnen reageren op het moment dat daarom wordt gevraagd.

• *Overige aspecten*

In aanvulling op de randvoorwaarden die hiervoor zijn beschreven, moet ook met de volgende factoren rekening worden gehouden: politieke richtlijnen, de houding van de bevolking in de omgeving van de survivor, de Intell in aanvulling op het dreigingsscenario, risicomangement bij het nemen van beslissingen, het weer, het aantal survivors en hun levensverwachting, de locatie en de identificatie van de sur-

vivors, de *Rules Of Engagement* en het aantal en type beschikbare CSAR-middelen.

Commandovoering en coördinatie

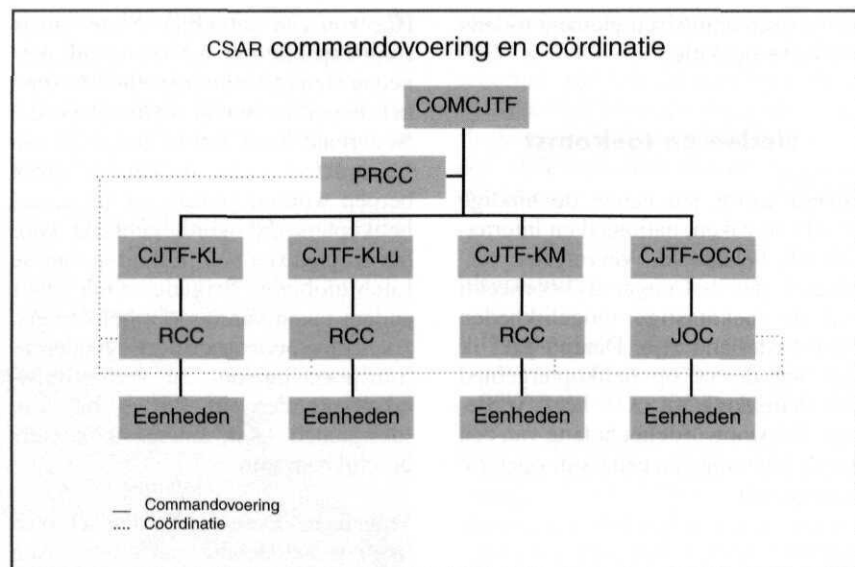
Verantwoordelijkheden

De commandovoering en coördinatie van CSAR is een uiterst complexe gelegenheid, die veelal op de Verenigde Staten georiënteerd is.⁵ Een theatercommandant is verantwoordelijk voor de planning van CSAR-operaties binnen de aan hem toegewezen *Area Of Responsibility* (AOR). Het CSAR-plan wordt in samenhang met de operationele orders en het operatieplan ontwikkeld.

Het onderdeel dat is belast met de implementatie van CSAR in het operatieplan en de coördinatie van CSAR-operaties, is het *Personnel Rescue and Coördination Center* (PRCC). Het PRCC maakt deel uit van het hoofdkwartier van de theatercommandant, genereert alle actieplannen van de CSAR-eenheden en vervolgens geeft de theatercommandant via het PRCC de launch-order en het uitvoeringsbevel aan de eenheden. Het PRCC wordt meestal ingedeeld bij een gezamenlijk hoofdkwartier, zoals het *Combined Air Operations Center* (CAOC).

Commandovoering

Omdat CSAR-operaties onder de verantwoordelijkheid van een theatercommandant vallen, worden de beschikbaar gestelde middelen voor het uitvoeren van CSAR-operaties onder *Operational Control* (OPCON) van de theatercommandant gesteld. Integratie van militaire strijdkrachten van deelnemende landen, die kunnen worden gebruikt om CSAR-doelen te bereiken, wordt verkregen door het instellen van een theater-PRCC. Het PRCC moet worden ondersteund door specialisten van de deelnemende landen. De commandanten van de land-, lucht- en maritieme componenten hebben elk de verantwoordelijkheid om hun (mogelijke) aandeel in een CSAR-operatie te plannen en te coördi-

neren. Elke commandant van een CJTF-element heeft de verantwoordelijkheid om CSAR-operaties voor zijn eigen krijgsmachtdeel te plannen, coördineren en controleren. Voorbeelden van commandanten van CJTF-elementen zijn ACC, LCC en MCC; respectievelijk *Airborne*, *Land* en *Marine Component Commander*.

Voor wat betreft het starten en het voortijdig stopzetten van een CSAR-operatie geldt het volgende. De autoriteit om CSAR-operaties te lanceren ligt bij de theatercommandant en wordt gedelegeerd naar het *Operations Control Center* (OCC). Een door de theatercommandant aangewezen ondercommandant krijgt de leiding van een joint CSAR-operatie voor het theater en krijgt de verantwoordelijkheid voor het lanceren van de missies. Een Mission Coordinator, meestal de *Airborne Mission Commander* (AMC), neemt de coördinatie over van het PRCC na het lanceren van een CSAR-operatie. Hij kan *Tactical Control* (TACON) uitvoeren over de deelnemende CSAR-eenheden. Het kan vóórkomen dat een CSAR-operatie moet worden stopgezet of afgebroken. Redenen voor het afbreken van een CSAR-operatie kunnen zijn: het veranderen van de dreiging, het verkrijgen van betere Intell, weersveranderingen en dergelijke. Alle niveaus van commandovoering

kunnen adviseren om een CSAR-operatie te laten stoppen. Echter, de autoriteit om een CSAR-operatie te beëindigen ligt bij de theatercommandant.

Coördinatie

De belangrijkste plaatsen waar een goede coördinatie essentieel is, zijn binnen de *Rescue Coördination Centers* (RCC's), tussen het PRCC en de RCC's en tussen de theatercommandant en externe eenheden.

Omdat een CSAR-operatie complex is, moet er tussen de verschillende niveaus worden gecommuniceerd en gecoördineerd. De coördinatie is belangrijk aangezien de theatercommandant op de hoogte wil blijven van alle aspecten van de CSAR-operatie. Hij werkt met verschillende eenheden van verschillende landen (combined) en van verschillende krijgsmachtdelen (joint) en om met deze verschillende eenheden de CSAR-operatie uit te voeren is een goede afstemming en coördinatie essentieel. Coördinatie dient zowel tussen het PRCC (het commandostafelement) en de RCC's (de uitvoerende stafelementen) plaats te vinden. Ook de onderlinge coördinatie tussen de RCC's, met andere woorden: de afstemming tussen onder meer het groene en het blauwe onder-

⁵ Joint Tactics, Techniques and procedures for CSAR. Joint Pub 3-50.21, 23 maart 1998.

deel, is een onmisbaar element tijdens een CSAR-operatie.

Heden en toekomst

Hierna wordt ten eerste de huidige stand van zaken, nationaal en internationaal, behandeld. Vervolgens verklaar ik, met de Cougar als voorbeeld, wat de toekomstige mogelijkheden voor Nederland zijn. Daarna geef ik aan wat de VS op helikoptergebied met betrekking tot CSAR heeft verbeterd. Tot slot wordt het belang van een goede planning van een CSAR-operatie aangegeven.

Heden

In internationaal verband zoekt men naar mogelijkheden om CSAR-operaties te kunnen uitvoeren. De behoefte aan een capaciteit voor de redding van geïsoleerd en bedreigd personeel, bijvoorbeeld vliegtuigbemanningen die zijn gedwongen hun vliegtuig boven vijandelijk gebied te verlaten, wordt door een groeiend aantal NAVO-landen onderkend. Nederland heeft zich tezamen met België, Duitsland en Spanje als waarnemend lid bij de *European Air Group* (EAG) aangemeld. De EAG is een samenwerkingsverband tussen Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Italië, met onder meer als doel gezamenlijke procedures en tactieken te ontwikkelen op het gebied van CSAR. Europa is nu al bijna zover dat het voor wat betreft CSAR een zelfstandige capaciteit heeft.

De Nederlandse krijgsmacht is sinds de jaren negentig steeds vaker gaan deelnemen aan crisisbeheersingsoperaties. Dit soort operaties worden uitgevoerd in gebieden met vaak diffuse en onduidelijke scheidslijnen tussen de strijdende partijen. Het is mogelijk dat militairen in een dergelijke situatie geïsoleerd raken. Dit zijn redenen genoeg om serieus na te denken over een eigen CSAR-capaciteit.

Hoe zou een dergelijke Nederlandse CSAR-capaciteit er vervolgens uit zien? Gezien het beperkte aantal helikopters dat Nederland heeft zou in het geval van 'designated' CSAR er een te groot beroep worden gedaan op het aantal helikopters dat wordt gebruikt voor het verplaatsen van militairen van de Luchtmobiele Brigade. Ook voor andere taken van de KLU-helikopters, zoals gewondentransport, goederentransport, liaison- en verbindings-taken zouden in het geval van 'designated' CSAR minder helikopters beschikbaar zijn.

Volgens het Defensie Strategisch Plan (DSP) is het belang van CSAR: „Aan deze deeltaak wordt bijgedragen door ondersteuning met (bewapende) helikopters en transportvliegtuigen”. CSAR is vooralsnog in verband met fondsen als 'planalternatief' opgenomen en dus worden door de KLU geen directe acties ondernomen. Er wordt alleen informatie ingewonnen en waar mogelijk neemt het personeel in beperkte mate aan CSAR-oefeningen deel. Omdat expertiseopbouw en kennisuitbouw benodigd is, moet de Nederlandse krijgsmacht CSAR-informatie blijven vergaren. In het DSP wordt gepleit voor het oprichten van een staforgaan, dat CSAR-informatie verzameld. Mocht in de nabije toekomst het planalternatief worden geconcretiseerd, dan heeft de Nederlandse krijgsmacht de kennis reeds in huis.

Toekomst

Wil Nederland in de toekomst over een eigen CSAR-capaciteit beschikken, dan hoort de Nederlandse capaciteit volgens het bovenstaande dan ook 'dedicated' CSAR te zijn. Wil Nederland 'dedicated' CSAR goed uitvoeren, dan moet dat ook goed gebeuren, met een eigen CSAR-eenheid. Deze eenheid dient te beschikken over eigen vliegers, loadmasters, monteurs, boordschutters, et cetera, opdat procedures op een correcte wijze met elkaar kunnen worden beoefend. Dat zou er ook voor pleiten als een vaste groep uit bijvoorbeeld het Korps

Commando Troepen (KCT) of de Objectgrondverdediging (OGRV, de KLU-beveiligingseenheid) wordt aangewezen om met deze CSAR-eenheid te trainen.

De Nederlandse Cougar is qua type geschikt cq. geschikt te maken voor CSAR-operaties. De aanpassingen aan de Cougar zouden moeten bestaan uit een boordwapen, middelen ter opsporing en misleiding van vijandelijke grondluchtwapens, secure verbindingsmiddelen, bepantsering, FLIR, autonome navigatieapparatuur ten behoeve van lokaliseren en identificatie van te redden personeel en mogelijkheden voor AAR of 'long range' tanks.

Speciaal voor CSAR-operaties is een CSAR-Cougar ontwikkeld. Deze helikopter is een standaard-Cougar, gemodificeerd met vorenstaande aanpassingen. Bij de Franse Luchtmacht is de eerste CSAR-Cougar in gebruik en opereert vanaf vliegveld Cazeaux in Zuidwest-Frankrijk. Frankrijk heeft de behoefte aan in totaal veertien van deze Cougars, waarvan de stuksprijs \$16,3 miljoen bedraagt.⁶ Ook Saoedi-Arabië heeft een order van twaalf CSAR-Cougars geplaatst.

Teneinde over een effectieve 'dedicated' CSAR-helikoptercapaciteit te kunnen beschikken zou een extra vlucht bestaande uit vijf tot zes CSAR-Cougars nodig zijn. Van deze helikopters kunnen er drie worden ingezet en twee tot drie kunnen voor opleiding en training worden gebruikt. Aansluiten bij de Franse luchtmacht is dan opportuun, zeker in het kader van de interoperabiliteit.

De Nederlandse krijgsmacht heeft behalve de Cougar ook de beschikking over andere middelen die met enkele aanpassingen geschikt zijn voor CSAR-operaties. Het gaat hierbij om de volgende middelen en hun respectievelijke aanpassingen: AH-64D helikopters met Longbow-radar, een peloton KCT-ers of OGRV-ers uitgerust, opgeleid en geplaatst bij de CSAR-eenheid om als grondcomponent de CSAR-operatie te ondersteu-

⁶ Jane's Defence Weekly d.d. 15 september 1999.

nen. Voorts is het raadzaam om nu reeds een stafelement op te richten dat zich bezighoudt met het voorbereiden, plannen, opleiden, beoefenen en begeleiden van CSAR-operaties. Dit stafelement kan in het hoofdkwartier

vloot van 106 Pave Hawks, die op de vliegbases Nellis, Moody, Patrick, Kadana (Japan) en Keflavik (IJsland) is gestationeerd, gereed is om overal ter wereld in probleemgebieden te worden ingezet.

Afb. 1 De eerste Cougar Mk2 CSAR-helikopter voor Frankrijk is onlangs afgeleverd

(Bron: Jane's Defence Weekly, 15 september 1999)

van de KLU of bij het Duits-Nederlandse Legerkorps worden geplaatst.

Ervaringen

Om in de toekomst niet in herhalingen van fouten te vallen, moet worden geleerd van ervaringen uit het heden en het verleden. Omdat de VS de meeste ervaring met CSAR heeft en de meeste CSAR-middelen in haar beheer heeft, beschrijf ik eerst de leermomenten van de VS. Aansluitend wordt het belang aangegeven van een gedegen planning voor een CSAR-operatie.

Internationaal kwam de US Air Force uit Vietnam met een bijna legendarisch record met betrekking tot het redden van neergestorte vliegers. Maar vijftien jaar later, tegen het einde van Desert Storm, was het een totaal ander verhaal. Bij de 38 neergestorte (coalitie) vliegtuigen werden er slechts zeven reddingspogingen ondernomen, waarvan er maar drie succesvol waren. De VS geeft als reden een gebrek aan algemene voorbereiding; zij waren volgens eigen zeggen „not prepared, not equipped and not trained”.

De VS heeft hier lering uit getrokken en nu geldt voor de toekomst dat de

Een ander voorbeeld van de bereidheid tot wereldwijde VS-inzet vormen CSAR-eenheden uitgerust met de Pave Low helikopter. Zij zijn buiten de VS onder meer gestationeerd in Brindisi (Italië), Mildenhall (GB) en Korea. Voorts hebben de VS-eenheden van de Marines Expeditionary Unit (MEU) met Cobra en CH-46 helikopters en Harrier-gevechtsvliegtuigen verspreid over de wereld en gereed voor een CSAR-operatie klaar staan.

Toekomstige CSAR-operaties moeten zorgvuldig worden gepland en gecoördineerd, het liefst in een joint en combined concept, met gebruikmaking van de laatste doctrines en de meest geavanceerde uitrusting die beschikbaar is. De uitdagingen voor de CSAR-eenheden zijn het analyseren van de dreiging, goed communiceren, zorgvuldig coördineren en effectief reageren op het gevechtsveld (of in training voor het gevecht), met als doel zo succesvol mogelijk te zijn. De wildgroei in de hoeveelheid en de dodelijkheid van air-defense wapens maakt elke gevechtmissie, wat een CSAR-operatie in wezen is, in de toekomst een extreem gevaarlijke onderneming. Om het risico te verminderen,

zullen dergelijke operaties altijd door geheimhouding worden afgeschermd. Het feit dat deze op zich al riskante operaties ook 's nachts en bij slecht weer moeten kunnen plaatsvinden, stelt hoge eisen aan de opleiding.

Literatuur

J. Falzone: *CSAR, CSEL enhancements for winning air campaigns*. Research Report No. AU-ARI-94-3, december 1994.

Doctrine for Joint Combat Search and Rescue. Joint Pub 3-50.2, 26 januari 1996.

Joint Tactics, Techniques and procedures for CSAR. Joint Pub 3-50.21, 23 maart 1998.

Multi-service procedures for CSAR. FM 90-18, 31 mei 1991.

STANAG 7030. Editie 2, Ratification Draft 1, 30 juni 1998.

ATP-62. Ratification Draft 1, Augustus 1998.

Defence Helicopter. Diverse artikelen.

AAR	- Air to Air Refueling
AOR	- Area Of Responsibility
CAOC	- Combined Air Operations Center
CAS	- Close Air Support
CSAR	- Combat Search And Rescue
EAG	- European Air Group
EOV	- Elektronische Oorlogvoering
EPA	- Evasive Plan of Action
FLOT	- Forward Line of Own Troops
ISOPREP	- Isolated Personnel Report
LIMEX	- Limited Extraction
OPCON	- Operational Control
PRCC	- Personnel Rescue and Coordination Center
RESCAP	- Rescue Combat Air Patrol
SAM	- Surface to Air Missile
SAR	- Search And Rescue
SEAD	- Suppression of Enemy Air Defence
TACON	- Tactical Control

Kapitein Westerling en de Speciale Troepen in Indië

dr. J.A. de Moor*

Het einde van Indië

Vijftig jaar geleden, op 27 december 1949, kwam een eind aan het Nederlandse bewind in Indonesië. Ons land droeg het gezag in de Archipel over aan de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië, zoals de nieuwe staat officieel werd genoemd. Koningin Juliana en het kabinet ondertekenden tijdens een plechtige bijeenkomst in het paleis op de Dam de akte van soevereiniteitsoverdracht.

In Batavia, dat voortaan Jakarta heette, zag Hoge Vertegenwoordiger van de Kroon, A.H.J. Lovink, toe op het strijken van de Nederlandse vlag en het hijsen van de Indonesische. Het waren korte maar emotionele momenten in de geschiedenis van beide landen. Aan een moeilijke periode, waarin strijd en diplomatie elkaar hadden afgewisseld, was een eind gekomen. Alleen Nieuw-Guinea bleef in Nederlandse handen, totdat ook dat dertien jaar later moest worden afgestaan.

Onafhankelijkheidsverklaring

Het was begonnen met de geïmproviseerde onafhankelijkheidsverklaring die Soekarno, staand voor zijn huis in Batavia, op 17 augustus 1945 had voorgelezen. Japan had twee dagen eerder, totaal onverwacht, de overgave aangekondigd. De Indonesische

nationalisten waren door deze ontwikkeling minstens zo verrast als de rest van de wereld. Het had er immers tot op dat moment alle schijn van dat Japan de strijd tot het bittere einde zou voortzetten. De plotselinge capitulatie bood de nationalistische beweging, met Soekarno als haar onbetwiste leider, de mogelijkheid het politieke initiatief naar zich toe te trekken. De nationalistena slaagden er in het machtsvacuüm snel op te vullen. Binnen een maand na de proclamatie van de onafhankelijkheid wapperde het rood-wit overal in Java, en weldra ook op Sumatra.

Tijdens de jaren van de Wereldoorlog waren de voorwaarden geschapen voor een succesvolle nationalistische machtsgreep. De Indonesische bevolking (vooral de jeugd) was onder toezicht van de Japanse bezettingsmacht gemobiliseerd en deels gemilitariseerd. Hoewel de Japanners de nationalistische beweging beslist niet steunden, was deze toch tegen de verdrukking in gegroeid. Soekarno was in ieder geval op Java, door zijn talrijke radiotoespraken, de bekendste nationalistische leider geworden.

Nederland kon er op dat moment, onmiddellijk na afloop van de strijd, weinig tegenover stellen. Nederlandse autoriteiten en troepen waren nauwelijks beschikbaar. De meeste Nederlanders zaten nog in de kampen, wachtend op hun bevrijding. De toenemende gewelddadigheid in de Indonesische samenleving, uitlopend op de periode van de *bersiap*, verhinderde hun terugkeer. Van substantiële Nederlandse machtontplooiing kon in de rest van het jaar geen sprake meer zijn.

De Britten, die het oppercommando bleekden in Java en Sumatra (en later in de gehele Archipel) waren niet bereid – en trouwens ook niet in staat – om het gebied te bezetten en te beheersen, in afwachting van de terugkeer van de Nederlandse troepen. Admiraal Lord Mountbatten, de opperbevelhebber in Zuidoost-Azië, drong daarom sterk aan op het openen van onderhandelingen met Soekarno. Hij werd daarin uiteindelijk onder voorwaarden bijgevallen door de nieuwe (luitenant-) gouverneur-generaal van Nederlands-Indië, H.J. van Mook.

Onderhandelingen

De onderhandelingen over een politieke oplossing begonnen daadwerkelijk in april 1946. Zij leidden uiteindelijk, op 15 november van dat jaar, tot een compromis. Bij het akkoord van Linggadjati erkende Nederland het *de facto* bestaan van de Republiek op Java en Sumatra en accepteerde het de totstandkoming van een federatieve staat Indonesië, verbonden met het Koninkrijk der Nederlanden, op 1 januari 1949.

De Indonesische federatie zou behalve uit de Republiek nog uit diverse andere zogenaamde 'deelstaten' bestaan. Van Mook ging aan de slag om de deelstatenpolitiek van de grond te krijgen. Voor de Indonesiërs waren dit akkoord en de deelstatenpolitiek overigens niet veel meer dan een tactische zet, een fase in de realisering van totale onafhankelijkheid. Door politieke obstructie aan beide kanten kwam overigens van het akkoord van 1946 niets terecht. De oprichting van de deelstaten begon zeer onfortuinlijk met die van Oost-Indonesië, met als

* De auteur is werkzaam als docent algemene en militaire geschiedenis aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Op 14 oktober promoveerde hij op *Westerling's Oorlog. Indonesië 1945-1950. De geschiedenis van de commando's en parachutisten in Nederlands-Indië, 1945-1950*.

hoofdstad Makassar op Zuid-Celebes, waar in de loop van 1946 een keiharde terreurcampagne werd gevoerd tegen Nederlandse autoriteiten en burgers, en tegen allen die met de Nederlanders samenwerkten.

De roep aan Nederlandse zijde om sterkere militaire middelen in te zetten, niet alleen in Zuid-Celebes maar ook op Java en Sumatra, werd steeds luider. Naar het idee van veel Nederlanders in Indië zou een krachtige militaire actie op Java ertoe leiden dat de Republiek met Yogyakarta als machtscentrum werd uitgeschakeld, waardoor, zo verwachtte men, de onafhankelijkheidsbeweging definitief zou instorten. Ook in Nederland zelf gingen steeds meer stemmen op om de zaak militair te beslechten. Dat was financieel ook nodig; de Nederlandse schatkist was leeg en de rijke cultuurgebieden in Indië die voor inkomsten konden zorgen, lagen er verwoest bij of stonden onder Republikeinse controle. Het luidde het begin in van een ander soort politiek, een beleid waarbij beurtelings werd gewed op het behalen van militaire en diplomatieke resultaten in de strijd tegen de Republiek.

Staat van oorlog

Om te beginnen ging het er echter om de deelstaat Oost-Indonesië te realiseren. Het werd in de tweede helft van 1946 steeds dubieuzer of het er nog van zou komen. Het Nederlandse bestuur wankelde onder de slagen van de Republikeinse terreur. De in het gebied gestationeerde KNIL-bataljons konden het niet aan. Er zat niets anders op dan de staat van oorlog af te kondigen, in december van dat jaar, en naar krachtiger middelen te grijpen.

Spoor besloot met instemming van Van Mook een nog jonge afdeling van het KNIL, die werd opgeleid en getraind voor het uitvoeren van 'speciale acties', naar het gebied te dirigeren met de opdracht hoe dan ook de orde en rust te herstellen. Deze groep, het Depot voor Speciale Troepen (DST) werd aangevoerd door de 27-

jarige luitenant-KNIL R.P.P. Westerling. Zo stapten Westerling en de Speciale Troepen op tamelijk abrupte wijze de Nederlands-Indische geschiedenis in. Zij zouden nog vaak en luidrechtig van zich doen spreken.

Speciale Troepen in Indië

Indië telde eind 1946 twee afzonderlijke eenheden voor speciale acties. In de eerste plaats was dat het al genoemde DST, de Groene Baretten. Het was opgericht in juni 1946 en stond aanvankelijk onder commando van kapitein KNIL W.J. Scheepens. Hij had de legerleiding zelf het idee aan de hand gedaan om een dergelijke eenheid op te richten. Zijn inspiratiebron was het Korps Insulinde (KI), waarbij hij in de Tweede Wereldoorlog had gediend. Het KI had zich als afdeling van Force 136, de Britse organisatie voor speciale acties in Azië, toegelegd op infiltratie en sabotage-acties in bezet Sumatra. Scheepens had een aantal van deze gewaagde acties (per onderzeeboot naar Atjeh en dan aan land om inlichtingen te verzamelen of verzet op gang te brengen) persoonlijk geleid. Zijn plan voor een nieuwe eenheid voor speciale actie in Indië in de strijd tegen de nationalistenvertoonde veel overeenkomsten met de vroeger taakstelling van het KI.

Oprichting KST

Waarschijnlijk heeft Scheepens ook het vooroorlogse Korps Marechaussee voor ogen gehad. Zijn vader was een befaamde marechaussee-officier geweest. Scheepens probeerde, in overeenstemming met de praktijk zoals die bij de marechaussees had bestaan, vooral Molukse militairen te vinden voor zijn nieuwe strijdmacht. In juni 1946 kreeg hij van generaal Spoor toestemming tot de oprichting. Hij moest wel alles zelf regelen, bij elkaar *pelopperen*, zoals hij het noemde: behuizing, uitrusting en dergelijke. De eerste actie te velde waar het DST een belangrijke rol in speelde, de verovering van een brug bij Tjileungsir, ten zuiden van Batavia,

op 19 juli 1946, liep uit op een fiasco: Scheepens liep in een hinderlaag, zijn troep verloor zes doden en een aantal gewonden; hij zelf werd eveneens ernstig gewond.

Tot zijn opvolger werd benoemd luitenant-KNIL Westerling. Onder diens commando groeide het DST uit tot een gespecialiseerde eenheid voor contra-guerrilla-oorlogvoering. In januari 1948 werd het DST opgeheven en het Korps Speciale Troepen (KST) opgericht, dat eveneens onder Westerlings leiding stond. Toen hij in november 1948 de dienst verliet, werd hij opgevolgd door luitenant-kolonel-KNIL W.C.A. van Beek, onder wiens leiding het KST aan de Tweede Politio-nale Actie deelnam.

Oprichting SOP

De tweede eenheid voor speciale actie was net iets eerder dan het DST in het leven geroepen. Het was de School voor Opleiding van Parachutisten (SOP) die gevestigd was in Hollandia, Nieuw-Guinea. Ook dit was een initiatief van jonge officieren. Luitenant-KNIL P.E. van Beek, die even als Scheepens van het Korps Insulinde afkomstig was, probeerde eind 1945 al belangstelling te wekken voor de oprichting van een parachutistenafdeling. Hij werd daarin bijgevalen door bijvoorbeeld de luitenants C. Sisselaar en N.J. de Koning. In maart 1946 gaf Spoor toestemming tot oprichting van de SOP. De Koning, Sisselaar en andere officieren werkten in de maanden die volgden keihard aan de organisatie, recrutering en uitrusting van hun afdeling.

Vrijwel alles moest uit Engeland komen, van instructieboeken tot en met de parachutes zelf. Ook het kampement in Hollandia dienden zij zelf min of meer uit de grond te stampen. Op 1 mei 1947 werd de 1e Para Compagnie (1Para Cie) opgericht, die een maand later werd overgeplaatst naar de vliegbasis Andir bij Bandoeng, waar de Militaire Luchtvaartafdeling (ML) van het KNIL was gevestigd. Dat was nodig om de springtraining af te maken die uiteraard in

Afb. 1
Nederlands-
Indië, 1948.
Afscheids-
toespraak van
de scheidend
commandant
KST, kapitein
Westerling
 (Bron: SMG/KL)

samenwerking met de ML diende te geschieden. Voor de SOP betekende het dat een voortgezet verblijf in Hollandia niet zinvol meer was; op 1 september vestigde de School zich in Tjimahi, ten zuiden van Bandoeng. In de loop van 1947 werd de paraoopleiding voltooid. De para's hadden overigens al vanaf de Eerste Politionele Actie (20 juli-4 augustus 1947) deel genomen aan patrouilles en zuiveringsacties in West-Java. De SOP/1Para Cie telden verhoudingsgewijs meer Europese militairen dan het DST, hoewel Molukse militairen onder de para's toch ook prominent aanwezig waren. Vanaf het begin lag het professionele niveau bij de para's hoger dan bij het DST. De opleiding onder veeleisende officieren als De Koning en Sisselaar creëerde een beter en meer professioneler soort militairen dan bij het DST. Na Sisselaar werd kapitein KNIL W.D.H. Eekhout commandant van 1Para Cie. Onder zijn leiding heeft de Para Cie op zeer intensieve wijze deelgenomen aan talloze zuiveringsactie en

patrouilles en aan de Tweede Politionele Actie.

Fusie

Beiden afdelingen bleven gedurende vrijwel het hele conflict in Indië apart. Zij traden in verschillende gebieden op, steeds los van elkaar. In de loop van 1949 besloot de legerleiding tot fusie van de twee afdelingen, die tot stand kwam in juli 1949. Er was overigens al vanaf 1948 over samengaan nagedacht. Het doel was een soort luchtmobiele brigade te vormen, die overal in de Archipel (of waar dan ook indien de omstandigheden dat vereisten) in actie kon komen. Daarnaast heeft bij de legerleiding zeker de wens meegespeeld de kwaliteit van het KST te verhogen door fusie met de professioneler geachte para's. De nieuwe eenheid, het Regiment Speciale Troepen (RST), kwam onder bevel te staan van luitenant-kolonel KNIL J.J.F. Borghouts. Het RST heeft nauwelijks nog aan de strijd deelgenomen. In augustus kwam het in Indië tot een staakt-het-vuren, als proloog

op de laatste ronde van onderhandelingen die uiteindelijk leidde tot de soevereiniteitsoverdracht.

Beide afdelingen hebben bij elkaar nooit meer dan zo'n achthonderd tot duizend man geteld. Zij bleven klein, maar hebben desalniettemin uitermate intensief aan de strijd deelgenomen. In 1948 en zeker in de eerste helft van 1949 ging er nauwelijks een dag voorbij zonder dat de Speciale Troepen te velde waren. Er is in deze jaren het uiterste van hen gevergd. Wat deden zij? Hoe en waar werden zij ingezet? Hoe effectief was hun inzet?

'Interim managers'

Wanneer we de activiteit van de speciale troepen in de periode als geheel overzien, valt als eerste op dat zij vooral werk deden waarvoor zij in principe niet waren opgeleid. Alleen tijdens de Tweede Politionele Actie (waarover straks meer) traden zij op als echte paracommando's die zich richtten op de verovering van een belangrijk politiek en militair-strategisch doel door middel van luchtactie. Maar voor de rest van de tijd waren zij vooral betrokken bij de contra-guerrilla. Zij kwamen in actie in Zuid-Celebes, en achtereenvolgens in Oost-, West- en Midden-Java en na afloop van de Tweede Politionele Actie ook in Oost-Sumatra. Het KST bleef merendeels in West-Java en de Preanger werkzaam en fungeerde daar als de vaste reserve van de C-divisie en de W-brigade.

KST en Para Cie werden erbij gehaald wanneer de reguliere KL-troepen er in een bepaald gebied geen gat meer in zagen en met de normale patrouilleactiviteit grotendeels waren gestopt. 'De vijand is de baas', zoals een lokale commandant in zo'n situatie ooit aan het hoofdkwartier liet weten. Lokale commandanten verzochten met grote regelmaat om de inzet van KST of Para Cie. Wanneer generaal D.C. Buurman van Vreeden, onder wiens bevel zij vielen, de situatie als voldoende ernstig beoordeelde, zond hij in overleg met Spoor de Speciale Troepen langs

om de zaak 'op te schudden'. De detachering gold meestal voor enkele weken. Dat moest voldoende zijn om de reguliere troepen ter plekke in staat te stellen zelf hun straatje weer schoon te vegen. Bovendien moesten de Speciale Troepen meestal binnen enkele weken weer uitrukken naar een ander noodgebied.

Hardhandig optreden

De Speciale Troepen traden snel en hard op. Het was hun opdracht de rust in korte tijd te herstellen. Hun aanpak kenmerkte zich door snelheid, overrompeling, verrassing en vuurkracht. Bij de doorzoeking van kampongs en huizen traden zij hardhandig op. De vaste methode, die overigens al in de vooroorlogse tijd door het KNIL was ontwikkeld en grotendeels was vastgelegd in de doctrine van het VPTL (1927), ging uit van nachtelijke omsingeling, overvalling bij het aanbreeken van de dag, afsluiting (vaak door assisterende KL-troepen) en doorzoeking van de huizen, het struikgewas en de bosjes in en om het dorp, waarbij op alle personen die verzet boden of zich individueel of in groepen uit de voeten trachtten te maken onmiddellijk het vuur werd geopend. Bij de nachtelijke nadering van een dorp werden wachtposten met *silent killing* onschadelijk gemaakt.

Inheemse militairen maakten vaak gebruik van hun klewangs bij de zuivering van de dorpen. Men trok te voet door het dorp, om alles goed uit te kammen, maar soms werd bij de eerste aanval juist in volle vaart door een dorp gereden, waarbij vanuit de wagens voortdurend werd gevuurd.

Geduchte reputatie

Tijdens zulke zuiveringsacties en doorzoekingspatrouilles vielen vaak tientallen doden onder de TNI-militairen, leden van andere strijdgroepen en burgers. Personen die met wapens werden aangetroffen, werden ter plekke gedood of gevangen genomen en meegenomen voor ondervraging. Mannen (en vrouwen) die met Republikeinse documenten werden betrapt, in wier huizen munitie of

voedselvoorraden werden aangetroffen of die met *flashlight* boodschappen doorseinden, werden eveneens vaak direct gedood. Veel kampongs werden overigens verlaten aangetroffen. De bevolking had tijdig de wijk genomen, ongetwijfeld na ingelicht te zijn over de komst van de Speciale Troepen door middel van het uitstekende onderlinge waarschuwingssysteem dat overal op het platteland functioneerde.

De Speciale Troepen hadden een geduchte reputatie en de Indonesische tegenstanders waren in de regel uiterst bevreesd voor een confrontatie. In de lege kampongs werden de huizen overhoop gehaald en doorzocht. Huizen waarin munitie, voedsel of Republikeinse papieren werden gevonden, gingen in rook op. Gevangengenomen mannen dienden de troep nogal eens te volgen als dragers. In een aantal gevallen werd deze gevangenen dan in een later stadium van de zuivering, zeker als het ging om een meerdaagse tocht door de jungle, alsnog gedood. De militairen vonden dan kennelijk dat deze dragers een risico of hinderpaal waren geworden bij de voortzetting van de tocht of zij doodden hen uit agressie of wraakgevoelens.

Inlichtingen

Lang niet alle zoekacties, patrouilles en zuiveringen verliepen volgens dit patroon of leidden tot de uitschakeling van de tegenstanders. Veel patrouilles werden 's nachts of overdag uitgezonden, ter verkenning en om inlichtingen over de bewegingen van de vijand en over de toestand van de wegen en bruggen te verkrijgen. Bij zulke patrouilles viel vaak geen schot. Voor inlichtingen waren de Speciale Troepen op zichzelf aangewezen. Zij beschikten niet over een eigen inlichtingendienst en konden in het oorlogsgebied alleen door actieve patrouillegang een beeld van de vijand krijgen. Zij ontvingen uiteraard inlichtingen van de lokale KL-detachementen, maar die bleken vaak ondeugdelijk, te weinig concreet, verouderd, te algemeen of gewoon volkomen achterhaald.

Veel inlichtingen kregen de troepen van de lokale bevolking die eigener beweging de aanwezigheid van TNI-groepen of andere gevechtsorganisaties kwam melden in het kampement van de Speciale Troepen.

De actieve medewerking van gidsen, soms afkomstig uit het lokale inheemse bestuur, was onmisbaar. Bij nachtelijke verkenningpatrouilles werden ook personen van hun bed gelicht, die als gids de rest van de tocht mee moesten. Veel aandacht besteedden de troepen aan het vinden van wapenopslagplaatsen. Zeker tijdens de acties in Oost-Java stootten zij nogal eens op rijke buit. Dat werd altijd beschouwd als een groot succes. De wapenvoorziening van de Indonesiërs was gebrekkig; zij dienden zuinig te zijn op elk wapen dat zij bezaten. Wanneer soms hele wapenopslagplaatsen in handen van de Nederlandse troepen vielen, was dat een gevoelig verlies voor de TNI.

Op deze manier hebben de Speciale Troepen de KL als 'interim managers' bijgestaan in West-Java, vooral in het altijd rumoerige Preanger-bergland, waar niet alleen de TNI maar ook de Daroel Islam actief was; in Midden-Java, vooral in Bandjoemas, waar de Para Cie onder Eekhout niet minder dan zes weken achtereen dagelijks aan het werk was tot de troep zowat onder de gevechtsuitputting bezweek; diverse malen in Oost-Java in het gebied van de A-divisie rond Malang en in het Smeroe-berggebied; en in Oost-Sumatra, direct na de Tweede Politie Actie, in Minangkabau, het berggebied boven Padang, waar een uiterst felle guerrilla woedde. Was hun optreden effectief? Leverde de harde methode wat op? Het antwoord is: ja en nee. Het resultaat was positief op de korte termijn bezien. Uit de beschikbare documenten blijkt dat hun optreden meestal resulteerde in het verdwijnen van de meeste vijandelijke legeronderdelen en gevechtsgroepen. Soms hadden deze gevoelige verliezen geleden, waren grotendeels geëlimineerd of compleet uiteengeslagen, maar dat was lang

niet altijd het geval. Vaker werden zij alleen maar verjaagd, of hadden zij zelf al bijtijds de wijk genomen. Dan was de rust wel hersteld, maar meestal niet voor lang. Wanneer de Speciale Troepen weer uit het gebied vertrokken, keerden de Indonesiërs onmiddellijk triomfantelijk terug en begon het spel van voren af aan. Eekhout verzuchtte in het voorjaar van 1949, na wekenlange acties in Midden-Java, dat de vijand weer was geïnfiltrerd in de zojuist gezuiverde gebieden en dat het er op leek dat de para's opnieuw konden beginnen.

Toch waren zulke gebieden meestal wel gebaat bij de acties. Zij kregen 'lucht', het bestuur kon weer worden georganiseerd, het maatschappelijk leven weer enigszins hervat, de orde gehandhaafd en eventueel resterende verzetsactiviteiten konden door de reguliere troepen wel worden afgehandeld. Bestuursambtenaren spraken vaak hun dank uit aan de Speciale Troepen voor het herstel van de rust in hun ambtsgebied. Zulke bedankjes gingen onveranderlijk gepaard met de - vergeefse - verzuchting dat zij de Speciale Troepen graag langer in hun ressort zouden willen houden. Maar dat was natuurlijk niet mogelijk. De Speciale Troepen waren en bleven 'interim managers' en aan hun werk was op zo'n moment elders alweer dringend behoefte.

Harde gevechtsmethode

In andere opzichten kon de inzet van de Speciale Troepen overigens contraproductief werken. Dat werd veroorzaakt door hun harde gevechtsmethode. Deze wekte meermalen de weerstand op van de KL-militairen, waarmee de Speciale Troepen doorgaans nauw moesten samenwerken. KL-militairen schrokken voor zoveel geweld terug en ergerden zich aan de liquidatie van gevangengenomen tegenstanders en de in het algemeen agressieve werkwijze van hun collega's van de Speciale Troepen. Via hun commandanten of via de legeraalmoezenier of -predikant bereikten die klachten de hogere echelons en werden soms opgevolgd door onderzoek

door de Militaire Politie of lokale commandanten. De onderlinge verhoudingen waren naar aanleiding van zulke zaken dan voor lange tijd bedorven.

Lokale commandanten maakten regelmatig bezwaar tegen de samenwerking met de Speciale Troepen. Zij lieten hun chefs weten dat de kennisgeving met de Speciale Troepen hen maar matig was bevallen en dat het voortaan voor hen niet meer hoefde.

De irritatie bereikte, wat het KST betreft, in de eerste helft van 1948 een hoogtepunt. De nonchalante liquidatie van gevangenen door KST-militairen zorgde voor grote spanningen. Het was naar aanleiding van deze gebeurtenissen dat generaal Spoor uiteindelijk tot de conclusie kwam dat Westerling (hoewel hij hem persoonlijk zeer waardeerde) als commandant KST niet langer te handhaven viel. Westerling had naar Spoors mening de troepen onvoldoende in de hand en besteedde te weinig aandacht aan de discipline te velde. Door de onrust die naar aanleiding van het harde optreden was ontstaan, werden de bruikbaarheid en inzet van het KST geschaad. Spoor kon dat niet langer tolereren en Westerlings opvolger, Van Beek, kreeg de opdracht het KST te disciplineren en tot een professionelere eenheid om te vormen. Het geval illustreert dat de harde methode in dit opzicht contraproductief kan werken.

Een ander risico was uiteraard dat de bevolking door het optreden in handen van de TNI en andere vijandelijke gevechtsgroepen werd gedreven, in plaats van te kiezen voor de Nederlandse kant. Of dit ook gebeurd is, valt echter niet zo gemakkelijk vast te stellen. Indonesische bestuursambtenaren meldden wel eens dat de bevolking zich vanwege de brutotheid van het optreden 'aan de zijde van de guerrilla wilde scharen'. Maar deze beweringen vallen niet te bewijzen. Zoiets kan zich voorgedaan hebben, maar een dergelijke bewering kan evengoed zijn ingegeven door politiek engagement of propaganda.

Conflicten

De aanwezigheid en de inzet van de Speciale Troepen zorgde verder regelmatig voor conflictsituaties in de gezagsverhoudingen. De Speciale Troepen ressorteerden direct onder de chef-staf Buurman van Vrededen, die vaststelde waar, hoe, en in samenwerking met welke KL-afdelingen de troepen werden ingezet. Meestal bepaalde hij dat de leiding van zo'n gezamenlijke zuiveringsactie berustte bij de lokale KL-commandant. Dit zorgde voor veel frictie. Een KL-commandant deed het naar het inzicht van de Speciale Troepen vrijwel nooit goed. Westerling vond dat bij de acties in West-Java de samenwerking eigenlijk altijd problemen opleverde. Hij meende dat de KL-commandanten geen verstand hadden van de contra-guerrilla-oorlogvoering en dat zij er verkeerde ideeën op na hielden over het nut en de werkwijze van Speciale Troepen. Westerling was natuurlijk een bijzonder geval, maar bijvoorbeeld ook Borghouts, de latere commandant van het KST (en RST) deelde die mening. Ook hij vond dat de commandant van de Speciale Troepen de algemene actieleider diende te zijn en dat de KL-commandanten aan hem ondergeschikt waren. Westerlings eigenmachtige aanpak in West-Java, in 1947 en 1948, zorgde voor scherpe conflicten met de leiding van de C-divisie en was mede aanleiding tot de maatregelen die Spoor uiteindelijk tegen hem nam.

Ook in ander opzicht had de inzet van Speciale Troepen op de langere termijn onverwachte gevolgen. Was er enerzijds kritiek op de harde pacificatiemethoden van de Speciale Troepen, anderzijds keken veel militairen met een nauw verholten jaloezie naar de verrichtingen van deze troepen. KL-commandanten maakten kenbaar dat zij eigenlijk ook wel op de wijze van de Speciale Troepen wilden optreden. Dan zouden zij tenminste succes kunnen boeken waar dat nu achterwege bleef, omdat zij zich gebonden wisten aan militaire erodes en de wetten en regels van de oorlogvoering.

Het was een ieder duidelijk dat, hoewel zo iets als 'standrecht' officieel verboden was, de Speciale Troepen in dit opzicht stilzwijgend over ruime bevoegdheden konden beschikken en daar ook zeker gebruik van maakten. KL-commandanten spraken de wens uit deze 'bevoegdheden' ook te krijgen en te kunnen overschakelen op een meer offensieve contra-guerrillaoorlog, met methoden die ontleend waren aan die van de Indonesische tegenstanders en aan het voorbeeld van de Speciale Troepen.

Her en der kwam het tot vorming van speciale compagnieën die als vaste reserve waren bedoeld en zouden opereren 'op de wijze van commando's'. Zo formuleerde kapitein Scheepens het, toen hij in 1947, hersteld van zijn verwondingen, een compagnie voor 'speciale acties' ging formeren bij de B-divisie in Semarang. Hij presenteerde dat nadrukkelijk als een nieuw DST, dat op dezelfde wijze zou gaan werken voor de B-divisie als Westerlings DST dat voor de C-divisie deed. Wat ervan geworden is, is mij niet bekend, maar het lijkt een trend te bevestigen. De befaamde Hamots van luitenant K.

Bavinck zijn, hoewel anders van herkomst, samenstelling en opzet, toch ook een voorbeeld van de vorming van een speciale groep, bestemd om op minder orthodoxe wijze aan de oorlog deel te nemen.

Publieke opinie

Tot slot wil ik nog wijzen op een andere factor. Geruchten en berichten over de wijze waarop door Speciale Troepen (en overigens ook andere eenheden) werd opgetreden, bereikten ook Nederland. Het militaire optreden werd onderwerp van publicaties in de pers en politiek debat aan het 'thuisfront'. De linkse kranten kritiseerden de hardheid van het optreden; de rechtse verdedigden het optreden van de troepen met verve. De publieke discussie erover tastte de eenheid van het thuisfront aan. Het lijkt wellicht wat vergezocht dit hier te noemen, maar het is een factor van belang. Een leger kan zijn werk niet doen zonder dat het zich gesteund weet door de natie; het optreden van het leger dient in ieder geval niet onderwerp van langdurig, verhit politiek debat te worden. Dat is meestal niet erg bevorderlijk voor de prestaties.

Daar kwam bij dat van Indonesische kant alles werd gedaan om hardhandig optreden van de Nederlandse troepen onder de aandacht van de wereldopinie te brengen. Ook dat is een wijze van vechten. Als men de strijd te velde niet kan winnen, kan men proberen de wereldopinie tot arena te maken en de tegenstander daar te verslaan. De Indonesiërs deden dat behendig. Zij speelden in op de antiekoloniale sentimenten in de nog maar net functionerende Verenigde Naties, en in de Amerikaanse pers en publieke opinie. Nederland was er veel minder handig in om de aanval in deze arena te pareren.

Celebes: een unieke episode

Dat de Indonesiërs in het publiciteits-offensief over de nodige ammunitie beschikten, dat de onrust in Nederland over de militaire gebeurtenissen in Indië een hoge vlucht kon nemen en dat KL-commandanten in Indië de wens te kennen gaven 'standrecht' te mogen toepassen, dat alles werd in niet geringe mate bepaald door de gebeurtenissen in Zuid-Celebes van begin december 1946 tot maart 1947.

Daar kwam, zoals bekend, het DST onder Westerling voor het eerst in actie voor een grootschalige zuiveringsoperatie. Deze episode is uniek, in verschillende opzichten. Het is nadien in Indië niet meer voorgekomen dat de militaire leiding (overigens voluit gesteund door de politieke leiding in de persoon van luitenant-gouverneur-generaal Van Mook zelf) een commandant op pad stuurde zonder enige specifieke instructie en met blanco volmacht alles te doen wat mogelijk was om een einde te maken aan de moorddadige terreurcampagne die tegen het Nederlandse gezag en tegen alle Indonesiërs die met de Nederlanders samenwerkten aan de gang was.

Westerling was vrij in de keuze van zijn aanpak. Hij bracht er voortvarend een methode in de praktijk die hij zelf had bedacht. De bestanddelen waren:

Afb. 2 Kapitein W.D.H. Eekhout van de Eerste Para Compagnie in gesprek met een vlieger
(Bron: SMG/KL)

de nachtelijke omsingeling van een of meer kampings, het later bij daglicht bijeenrijven van de bevolking, het aanwijzen van de voornaamste 'extremisten' en (vermeende) plegers van aanslagen uit haar midden, het standrechtelijk executeren van deze mannen, het toespreken van de bevolking en soms het aanstellen van nieuwe bestuurders en politieagenten.

De eerste weken werd nog gewerkt op basis van inlichtingen en naamlijsten die een schijn van trefzekerheid aan de acties verleenden. Later was hier geen sprake meer van. Toen beperkte het zich tot het ter plekke aanwijzen van de 'daders', waarvoor Westerling beweerde een zesde zintuig te hebben. De eerste acties werden door Westerling persoonlijk geleid. Later kwam dat veel minder voor. Hij liet de leiding over aan ondergeschikten, die veel onbesuisder te werk gingen dan hij zelf in de eerste actieweken had gedaan. Ook andere, niet tot het DST behorende KNIL-officieren, kregen de standrecht-bevoegdheid. Naarmate het actie-areaal omvangrijker werd, het strekte zich uiteindelijk uit tot het 150 kilometer noordelijk van Makassar gelegen Pare-Pare, werd het optreden gewelddadiger en willekeuriger. Executies van gevangenen die uit de plaatselijk gevangenis waren gehaald (om 'een voorbeeld te stellen') en represailles tegen dorpen kwamen regelmatig voor. Sommige afdelingen leken eerder te opereren op de wijze van doodseskaders dan als ordentelijke militairen.

Het is duidelijk: als ooit en ergens in Indië sprake was van oorlogsmisdrijven, dan was het zeker op Celebes in deze tijd. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij Westerling, als aanvoerder van het DST, maar evenzeer, zo niet meer bij de militaire en civiele leiding die hem in december 1946 op pad hebben gestuurd. Als het ooit strafrechtelijk was aangepakt (wat niet gebeurd is), dan had het nog een interessante casus kunnen opleveren. Het eindresultaat werd overigens door de betrokken autoriteiten als positief gezien. De rust in Celebes was hersteld; aan de terreurcampagne was een eind gekomen; het Nederlandse

bestuur was van een wisse ondergang gered en de deelstaat Oost-Indonesië kon functioneren. De inzet van Westerlings DST was dus succesvol geweest, hij en zijn manschappen hadden zich bewezen, maar de prijs was hoog. Er waren vele duizenden slachtoffers gevallen; 'standrecht' stond ineens volop in de schijnwerpers, zowel in het leger als daarbuiten. Hoe moest Spoor deze geest weer in de fles terug zien te krijgen? De strijd in Indië was er ineens ook een stuk grimmiger en controversiëler op geworden. Spoor vond dat de op Celebes gevolgde gang van zaken eenmalig moest blijven. Hij verbood het standrecht (al mochten de Speciale Troepen, zo bleek al in het vorenstaande, zich ook later nog wel wat permitteren) en hij probeerde in het vervolg de geweldsuitoefening strakker te reglementeren. Maar wat hem betreft hadden de Speciale Troepen hun bestaansrecht bewezen. De methode zoals Westerling die op Celebes had toegepast, werd overigens in haar totaliteit daarna niet meer gebruikt.

De Tweede Politionele Actie

De Speciale Troepen hebben zich in Indië vooral gericht, noodgedwongen moeten richten, op de bestrijding van de Indonesische guerrilla. Het dagelijkse gezicht van de oorlog werd bepaald door de inspannende, tijdrovende en moeizame opsporing en achtervolging van de TNI-afdelingen en onafhankelijke gevechtsgroepen die een open confrontatie steeds uit de weg gingen en die, handig profiterend van het terrein, een vorm van mobiele oorlogvoering in de praktijk brachten waar de Nederlandse troepen slechts met moeite een passend antwoord op konden formuleren. De Speciale Troepen zijn bij deze strijd op een zeer intensieve wijze betrokken geweest. De zwaarste strijd is geleverd (dat gold natuurlijk ook voor de rest van het leger) in de eerste helft van 1949, toen de guerrilla in het kielzog van de Tweede Politionele Actie hoog oplaaide. In dat halve jaar zijn

bij de Speciale Troepen de meeste slachtoffers gevallen: 25 van de 54 voor de oorlogsperiode in haar geheel.

Droppings

De deelname aan de Tweede Politionele Actie is onbetwist het hoogtepunt geweest in het bestaan van de Speciale Troepen in Indië. Para Cie en KST hebben samen het spits afgebeten met de luchtlanding op Magoewo, de verovering en bezetting van Yogyakarta en de arrestatie van de Republikeinse regering op 19 december 1948. De paragevechtsgroep onder leiding van kapitein Eekhout, die ook het operatieplan voor de dropping had ontworpen, slaagde met glans. De paracommando's traden hier op zoals Spoor zich dat eigenlijk altijd had voorgesteld, als een hoogwaardige, technisch perfecte eenheid die met succesvolle luchtactie 'hogere' politiek-strategische doelen kon realiseren.

Dat de Tweede Politionele Actie met veel vaart van start ging was in niet geringe mate te danken aan de effectieve para-actie. En het bleef niet bij één dropping. Op 29 december sprong de voltallige gevechtsgroep opnieuw, dit keer bij Djambi op Sumatra. Doel was de belangrijke olieterreinen en raffinagecomplexen, alsmede de stad en de haven onbeschadigd in handen te krijgen. Aan deze sprong waren meer risico's verbonden dan aan die bij Yogyakarta, vanwege het moeilijke droppings-terrein, het gevaar van de verschroeide-aarde-tactiek, die van de olieterreinen een grote vuurzee kon maken, en de onbekendheid met de te verwachten Indonesische tegenstand. Het was een uiterst zware actie, die veel van de troepen vergde. Een week later, op 5 januari 1949, nog net voor de afloop van de Politionele Actie, volgde de derde sprong in successie: bij Air Molek en Rengat, in Riouw, aan de oostkust van Sumatra, in een tamelijk geïsoleerd gebied, waar het doelwit evenals bij Djambi bestond uit olieterreinen. De tegenstand was hier minder dan bij Djambi, maar het gevecht met het terrein was hier zwaarder, aangezien de para's midden-

Afb. 3 De lijken van circa vijftig personen op de aloen-aloen (het dorpsplein) van Barroe, Zuid-Celebes. Zij waren geëxecuteerd door militairen van het DST. Bij deze actie was kapitein Westerling niet aanwezig. Een deel van de geëxecuteerden was voor de gelegenheid uit de gevangenis gehaald. De executies vonden 's ochtends om 7.00 uur plaats. De lijken bleven liggen tot 12.00 uur, waarna zij door de bevolking werden afgevoerd om te worden begraven

(Bron: SMG/KL)

in het moeras terecht kwamen. Een rustpauze was de troepen overigens niet gegund, aangezien onmiddellijk na afloop van de Politie Actie moest worden begonnen met de bestrijding van de opblaiende guerrilla in Java en Sumatra. Overigens maakten de para's nog een laatste dropping mee, op 10 maart in Midden-Java. Deze was van aanvang af een mislukking. Men had gehoopt TNI-opperbevelhebber Sudirman te kunnen grijpen, maar hij noch andere TNI-ers bleken in het droppingsgebied aanwezig te zijn.

Westerling als officier

Van de twee eenheden heeft het DST/KST altijd de meeste aandacht naar zich toe getrokken. De oorzaak daarvan ligt voor de hand: de afdeling stond onder leiding van Westerling, wiens reputatie na Celebes tot grote hoogte was gestegen. Zijn faam werd nog eens versterkt door zijn bijzondere afkomst: Istanbul. En toen hij in januari 1950 ineens opnieuw van zich deed spreken als de Rechtvaardige Vorst (de *ratu adil* uit de Javaanse

mythologie), die met de gehate klik van Soekarno zou afrekenen, kon zijn reputatie helemaal niet meer stuk. De Turk werd een bejubelde verschijning, wiens naam in en ver buiten Nederland bekend was.

Op 33-jarige leeftijd publiceerde hij zijn 'memoires', een boek dat nog altijd bij veel militairen en anderen een ereplaatsje inneemt in de boekenkast. Toen echter aan het eind van de jaren 1960 de discussie over oorlogsmisdaden in Indië losbarstte, gestart door de veteraan J.E. Hueting, werd Westerling van het ene moment op het andere beschouwd als schurk, symbool bij uitstek van alles wat fout was in Indië. Kwam in die jaren 'Indië' ter sprake, dan zei men tegelijk 'oorlogsmisdaden' en in één adem door 'Westerling'. Het kan eigenaardig lopen. Deze beeldvorming hoort ook wel enigszins bij Westerling; zijn persoon en handelen riepen en roepen nog altijd extreme reacties en gevoelens op.

Charisma

Het is wel eigenaardig, te bedenken dat zijn voortlevende faam als militair en mannetjesputter, als held of

schurk, groter is dan zijn betekenis als militair in Indië rechtvaardigt. Wanneer men naar de militaire *performance* en de militaire prestaties en effectiviteit van de Speciale Troepen kijkt, is men toch geneigd de SOP en de Para Cie hoger aan te slaan dan het DST/KST en officieren als De Koning, Sisselaar en Eekhout professioneler en effectiever te vinden dan Westerling. De Para Cie heeft echter altijd minder publieke belangstelling getrokken dan het DST/KST.

De faam van het DST is begonnen op Celebes, daar waren de para's niet bij betrokken. Maar belangrijker is natuurlijk nog dat officieren als Sisselaar en Eekhout het militaire charisma, het machismo en de magie van Westerling ten enenmale misten. Westerling was nu eenmaal een ster, hij hield van de glamour die daarbij hoort. Hij was een militaire *showmaster*.

Passie

Hoe is het eigenlijk zo ver gekomen? In zijn familie, die al enkele eeuwen in Istanbul woonde, is van enige militaire presentie geen sprake. Het is zijn zucht naar avontuur geweest en het

patriottische idee mee te vechten voor de bevrijding van Nederland, die hem ertoe hebben gebracht zich in 1940 te melden voor de militaire dienst. Eenmaal in Engeland werd hij gegrepen door de commandotraining, waarvoor hij zich in 1941 had opgegeven. Deze bevredigde zijn hang naar actie en gevaarlijk leven. Maar hij bleef de hele oorlog lang instructeur; daadwerkelijke gevechtserfaring heeft hij niet opgedaan. Het einde van de oorlog in Europa bevredigde hem niet, het vooruitzicht van vrede kon hem niet bekoren. Hij kon de oorlog als *way of life* nog niet loslaten en meldde zich bij het KNIL, waar hij, zonder een officiersopleiding te hebben gevolgd, een aanstelling kreeg als tweede luitenant. Het moet een passie zijn geweest. Die werd overigens door meer militairen gevoeld. Bij het DST zaten later nog anderen die in de Tweede Wereldoorlog een actieve rol hadden gespeeld en die geen afscheid van het militaire leven hadden kunnen nemen, zoals bijvoorbeeld J.B. Vermeulen en J.H.C. Ulrici.

Eenmaal in Medan, op Sumatra, waar hij in september 1945 landde als leider van een *party* van het Korps Insulinde, begon het echte leven. In de chaotische omstandigheden van direct na de oorlog, toen de verslagen Japanners orde en rust moesten handhaven, de Nederlanders nog niet bevrijd waren, de Britten nog niet

gearriveerd en de Indonesische Revolutie op punt van uitbreken stond, toen en daar ontwikkelde hij zich tot de militair zoals we die later in Celebes en Java leren kennen. Een zelfbewuste jonge officier, een militair die overtuigd was van eigen kunnen, die zijn 'eigen leger' aanvoerde, zijn 'eigen methode' bedacht, op eigen houtje er op uitrok om 'extremisten' een kopje kleiner te maken, die zich met overgave stortte op het *intelligence*-werk, die met een kleine schare van inheemse (Molukse) militairen, die hem extreem toegewijd was, zijn 'eigen oorlog' voerde. De lessen van Sumatra kwamen hem op Celebes zeer van pas. Maar later, op Java, ging het mis. Waarom?

Vrijbuiters

We moeten Westerlings carrière zien op het breukvlak van vrijbuiterschap en professionalisme. Hij was een toegewijd militair, een enthousiast commando, een vechtersbaas, maar vooral een vrijbuiters, een vrije jongen. Hij paste maar moeilijk in het leger, met zijn voorschriften en hiërarchische lijnen. In de chaotische omstandigheden van Indië na 1945 was hij bruikbaar. Spoor kon hem om een boodschap sturen. Maar gaandeweg kwamen de problemen van het vrijbuiterschap aan het oppervlak. Het KST was een vrijgevochten bende, die het met de discipline niet nauw nam en incident na

incident veroorzaakte. Westerling deed niets om de situatie te verbeteren. Het KST verkeerde administratief, qua materieel en dergelijke, in een slechte staat. Westerling startte een para-opleiding in het zijn korps, daarbij de SOP volledig negerend. Zijn para-brevet werd niet erkend. Zo ging het door.

Maar met de Tweede Politie Actie in zicht, in de loop van 1948, vond Spoor het welletjes. Hij wilde een hoger professioneel niveau bij het KST. Daar stonden twee wegen voor open, Spoor volgde ze allebei. De eerste was Westerling van zijn commando ontheffen. Hij mocht wel blijven, graag zelfs, als het aan Spoor lag, maar niet als commandant, liever als officier verantwoordelijk voor de instructie.

Westerling bedankte uiteraard voor de eer en demobiliseerde in november 1948. Zijn opvolger, Van Beek, kreeg de opdracht het niveau van het KST op te hogen en het korps gereed te maken voor deelname aan de luchtactie tegen Yogyakarta.

De tweede was, het KST te laten fuseren met de Para Cie, op basis van de gedachte dat dit tot een meer gekwalificeerde nieuwe eenheid zou leiden. De Para Cie zou een kwaliteitsimpuls toedienen aan het KST. Dit kon niet meer voor het begin van de Politie Actie plaatsvinden. Het werd uiteindelijk medio 1949.

Westerling is door het Koninkrijk der Nederlanden op enkele cruciale momenten te hulp geroepen. Hij heeft zich met verve van de hem opgedragen taken gekwet. Hem is veel verantwoordelijkheid gegeven en veel speelruimte, te veel wellicht, gezien zijn achtergrond, leeftijd, ervaring en vorming als militair. Maar zo liep het nu eenmaal onder de gegeven omstandigheden. Als aanvoerder van een eenheid voor speciale actie die moest functioneren in een modern, bureaucratisch en hiërarchisch ingesteld leger, schoot hij echter tekort. Was hij maar instructeur gebleven.

Literatuur

- J.A.A. van Doorn en W.J. Hendrix, *Het Nederlands-Indonesisch conflict. Ontsporing van geweld* (Dieren 1983, 2e aangevulde druk).
- P.M.H. Groen, *Marsroutes en dwaalspooren. Het Nederlands militair-strategisch beleid in Indonesië* (Den Haag 1991).
- W. IJzereef, *De Zuid-Celebes affaire. Kapitein Westerling en de standrechtelijke executies* (Dieren 1984).
- J.J.P. de Jong, *De waaijer van het fortuin. Van handelscompagnie tot koloniaal imperium. De Nederlanders in Azië en de Indonesische archipel, 1595-1950* (Den Haag 1998).
- A. Krijger en M. Elands, *Het Korps Commandotroepen, 1942-1997* (Den Haag 1997).
- J.Th.A. de Man, *Opracht Sumatra. Het Korps Insulinde, 1942-1946* (Houten 1987).
- J.A. de Moor, *Westerling's Oorlog. Indonesië 1945-1950. De geschiedenis van de commando's en parachutisten in Nederlands-Indië, 1945-1950* (Amsterdam 1999).
- G. Teitler en P.M.H. Groen (red.), *De politieke acties* (Amsterdam, 1987).
- G. Teitler en J. Hoffenaar (red.), *De politieke acties. Afwikkeling en verwerking* (Amsterdam 1990).

MENINGEN van anderen

Krijgsmacht of vredesmacht?

Hierbij wil ik kort reageren op de drie artikelen die onlangs in de Spectator zijn verschenen als reactie op de studie van het instituut Clingendael *Krijgsmacht of Vredesmacht, keuzen voor de Nederlandse defensie in de 21-ste eeuw*. Allereerst mijn complimenten aan de redactie en de schrijvers voor dit gepaste en tijdige initiatief. Daarnaast enkele kritische kanttekeningen. Als eerste viel mij op dat er geen echte luchtmacht-reactie was. Kolonel Tjepkema laat namelijk in zijn bijdrage alle krijgsmachtdelen de revue passeren terwijl de andere scribenten zich voornamelijk beperken tot een reactie vanuit hun eigen krijgsmachtdeel. Een Kmar (vierde krijgsmachtdeel!?) bijdrage ontbreekt in het geheel.

Wat ik vervolgens jammer vind van de reactie van Tjepkema is dat hij ondanks het feit dat hij een integrale benadering toepast, geen lans breekt voor de Nederlandse logistiek. Juist onze logistieke eenheden hebben de afgelopen jaren hun bruikbaarheid in het Nederlandse uitzendbeleid ruimschoots bewezen. In de Golfoorlog, Cambodja, Bosnië, Rwanda maar ook in Kosovo hebben Nederlandse logistieke elementen *acte de présence* gegeven en de kastanjes uit het vuur gehaald voor de B.V. Nederland. Onze logistici kunnen met recht trots zeggen: 'we gaan *first in* maar ook *last out* en dat bij *elke* operatie!'

Uitgerekend als doorvoer- en distributieland heeft Nederland een reputatie hoog te houden. Deze reputatie wordt bovendien geschraagd door een vitale industrie van logistieke middelen. Met het uitzenden van deze eenheden wordt derhalve een goed visitekaartje van zowel defensie als Nederland afgegeven.

Ten slotte gelden de huidige wervingsproblemen in veel mindere mate voor deze eenheden (circa negentig procent van de functies gevuld) dan voor de meeste gevechtseenheden en beschikken zij over een hoge mate van geoefendheid en ervaring. Niet geheel verwonderlijk, gezien het feit dat BBT'ers die hebben gediend bij logistieke eenheden, in het algemeen weinig moeite hebben met het vinden van een baan na afloop van hun contract, door hun goede opleiding en opgedane relevante werk-/uitzendervaring.

Zonder dit expliciet te vermelden, pleit kapitein ter zee Van Straten in zijn bijdrage ook voor de logistiek door een link te leggen tussen de Nederlandse economische belangen en vredesoperaties. Hij laat echter na te vermelden dat het Korps Mariniers in sterke mate voor wat betreft haar logistieke ondersteuning bij uitzendingen, ook steunt op KL/KLU-eenheden en hij mist daarbij de kans om de nadruk te leggen op het joint optreden. Hij stelt op blz. 390 wel dat de stammenrijd begraven is, maar in zijn artikel doet hij geen moeite een positieve relatie met de andere krijgsmachtdelen aan te brengen. Een gemiste kans derhalve voor Van Straten. Hij had kunnen pleiten voor het complementair optreden van de krijgsmachtdelen en het uitbuiten van elkaars sterke punten. Dit past toch zeker in de ideologie van de Koninklijke Marine? Een uitleg van het waarom van meer lichte infanterie bij de marine bovenop die van de luchtmobiele brigade bij de KL, had in zijn bijdrage niet mogen ontbreken.

In de bijdrage van kolonel Sandee en luitenant-kolonel Oostendorp roept hun argumentatie enige verwarring bij mij op. Ik vind hun argumentatie voor het handhaven van het legerkorpsniveau onvoldoende duidelijk. Een ander en beter argument voor het handhaven van het legerkorpsniveau – wat zij in hun bijdrage niet noemer – zou kunnen zijn dat hiermee de capaciteit behouden blijft om (als *lead-nation*?) vanuit de legerkorpsstaf een *mounting headquarters* te kunnen creëren. Hierdoor zou dan binnen de NAVO een welkome extra aflossingscapaciteit ontstaan.

Zo is het mij bij hun verdediging van het legerkorpsniveau niet geheel duidelijk

waarom Nederland in dat geval zijn taken op het gebied van de algemene verdediging niet meer kan uitvoeren. Het argument dat hierdoor de kennis en ervaring op dit gebied verloren zou gaan, is volgens mij te sterk gesteld. Teneinde kennis en ervaring op dit gebied te behouden, moeten er onder andere ook *Field Training Exercises* (FTX) met een bepaalde regelmaat worden gehouden. Er is echter inmiddels al een hele generatie militairen opgegroeid zonder een dergelijke wezenlijke ervaring. Zo heeft bijvoorbeeld al de laatste klas Stafdienst nooit een FTX op legerkorpsniveau in hun militaire carrière meegemaakt! Daarnaast zijn de *Command Post Exercises* (CPX) op dit niveau het laatste decennium wel erg schaars en dan nog veel te kort geweest. Wil het argument van Sandee en Oostendorp hout snijden dan zal de KL veel meer moeten investeren in de kennis en ervaring op dit niveau.

De link die Sandee en Oostendorp vervolgens leggen tussen het legerkorpsniveau en het CTJF-concept ontgaat mij. Het is nog steeds niet zo dat een land dat elementen levert aan een CTJF-hoofdkwartier dit zou moeten doen vanuit een legerkorpsstaf of een gelijkwaardig niveau.

Sandee en Oostendorp vermelden vervolgens in hun bijdrage wel terecht de uitzending van een legerkorpsasset, namelijk een verbindingsbataljon ter verdediging van het legerkorpsniveau, maar laten net als de eerdergenoemde scribenten na de *logistieke eenheden* het krediet te geven dat zij de laatste jaren verdiend hebben. De logistieke eenheid van ongeveer vijfhonderd personen die inmiddels al *acht jaren onafgebroken* in Bosnië zit is daar een goed voorbeeld van. Ook deze eenheid (105 Transportbataljon) was destijds op het legerkorpsniveau ingedeeld en bevindt zich nu gereorganiseerd op divisieniveau. Voor de geschiktheid voor uitzending verandert de niveau-indeling van de eenheid echter niets.

Paradoxaal aan het elders negeren van de logistiek stellen zij in hun pleidooi voor het handhaven van de reserves dat 'constructies kunnen worden gecreëerd waarbij reservisten met name worden ingezet in de logistieke ondersteuning'. Dit roept bij mij de vraag op waarom dit dan nog

* MS 168 (1999)(7) 375 e.v.

steeds niet gebeurt. Je zou toch zeggen dat wij hiervoor de laatste jaren ruimschoots de kans hebben gehad. Ik vrees echter dat het juridische kader, maar vooral het draagvlak hiervoor ontbreekt. Voor de motivatie van deze ambassadeurs van de KL en defensie in het algemeen, zou het goed zijn een perspectief van het uitzenden van reservisten te bieden. Daarnaast zou het uitzenden van reservisten, zoals de grote landen onmiddellijk na afloop van een conflict doen, voor het binnenhalen van opbouw- en herstelopdrachten en in CIMIC-verband, een positief neveneffect voor de B.V. Nederland hebben. Defensie en de KL hebben helaas de laatste jaren veel laten liggen in hun relatie met de toch zo belangrijke reservisten.

Sandee en Oostendorp concluderen dat de Hoofdlijnnotitie een doorwrocht stuk is en dat er niets mis is met het wegsnijden van kaasblokjes. Een korte beschouwing over de negatieve gevolgen voor het personeel van de KL *vis-à-vis* de beoogde resultaten van deze opnieuw ingrijpende bezuinigingsoperatie had volgens mij echter niet mogen ontbreken. Die gevolgen zouden namelijk wel eens vervelend en ingrijpend voor het personeel en de logistieke capaciteiten van de krijgsmacht kunnen zijn. Door het wegsnijden van bepaalde kaasblokjes vervalt bijvoorbeeld het argument om bepaalde functies in het vre-

desbestand door paraat militair personeel te laten vervullen. Deze militairen zijn dan niet meer nodig voor het vervullen van sleutelfuncties in het mobilisabele bestand en kunnen goedkoper door burgers worden vervangen. Wat gebeurt er met dit 'overtollig' militair personeel? Betekent meer groen op de grond dan tevens meer civiel in Den Haag?

Daarnaast krijgt de logistiek niet de aandacht en de vereiste uitbreiding die noodzakelijk is om het ambitieniveau van de Hoofdlijnnotitie te kunnen ondersteunen. De rek is er binnen de logistiek allang uit. Misschien vinden of voelen sommigen het uitzenden van logistieke elementen iets minder eervol of krijgshaf, het recente verleden heeft ons inmiddels hopelijk wel geleerd dat dit in het geheel niet het geval is. Onze bondgenoten beleven dit toch wel anders.

Vanuit mijn eigen ervaringen in de Franse *joint planning* staf durf ik wel te stellen dat ook onze grote(re) bondgenoten enorm blij zijn als een ander land onder andere logistieke steun bij een operatie toezegt en dat daar zeker niet minderwaardig naar wordt gekeken.

Ten slotte doet het mij deugd dat de KL, volgens Sandee en Oostendorp, een concept ontwikkelt om het Korps Mariniers ten behoeve van vredesoperaties intensief te laten werken met haar reserve YPR-

voertuigen. Komt het mogelijk allemaal toch nog goed met het inmiddels onvermijdelijke joint denken en optreden en is daarmee mogelijk de eerste stap gezet naar een echte operationele joint staf (?).

Afsluitend wil ik het volgende stellen. De richting waarin we gaan wordt steeds duidelijker. De Hoofdlijnnotitie is niet zo doorwrocht als gesteld, maar is wel een goede start. De eerste aanzet voor joint denken is gegeven maar wij hebben zeker op dit gebied nog een lange weg te gaan. Ik pleit voor meer aandacht voor het personeel (daarbij hoort zeker de reservist!) en tevens de logistiek. Ik ben benieuwd naar met name de plaats van de logistiek in de defensienota. Een toekenning van een gelijkwaardige plaats aan de logistiek zou heel goed passen in het verbeteren van de samenwerking tussen de krijgsmachtdelen.

Ikol drs. A.J.A. BEUKERING

Naschrift redactie

De auteurs hebben de reactie van luitenant-kolonel Beukering voor kennisgeving aangenomen. Het spijt de redactie dat deze bijdrage voor de rubriek 'Meningen van anderen' pas in deze uitgave kan verschijnen.

Mededeling

In verband met een correcte toezending van de Militaire Spectator verzoekt de redactie u vriendelijk om uw adreswijziging door te geven aan uw personeelsadministratie. De ledenadministratie van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap – de naam zegt het al – kan uitsluitend adreswijzigingen van KVBK-leden verwerken.

VERZOEK AAN AUTEURS

Auteurs wordt verzocht bij hun manuscript de diskette aan te leveren: WORDPERFECT 5.1 (DOS) of nieuwe versies. Tevens: WORD. (NB. Alinea's eindloos typen; slechts ter afsluiting een harde return geven, evenals voor een witregel. Geen speciale codes en layoutelementen invoeren.)

Regelmatig worden illustraties ingezonden die niet of nauwelijks geschikt zijn voor verkleining en reproductie. In dit verband wordt verwezen naar de „Kopijverzorging” die regelmatig achterin de Militaire Spectator wordt afgedrukt (zie j.l. septembernummer).

REDACTIE

Samenvattingen

A. de Munnink, J.A. van der Louw. Doctrinevorming: de derde mijlpaal (deel 2)

In oktober 1999 verscheen 'Vredesoperaties', de derde publicatie in de serie doctrinepublicaties van de Koninklijke Landmacht. In deel 1 is beschreven op welke wijze de ontwikkelingen in de internationale omgeving, het conceptuele denken en de opgedane ervaring de tekst van deze doctrinepublicatie hebben beïnvloed. Dit artikel gaat over de inhoud van de publicatie. De auteurs verduidelijken het fundament van de doctrine, termen en definities en het scala van operationele taken. Deze taken komen uitgebreid aan de orde. 'Vredesoperaties' is, zoals de auteurs aangeven, beslist meer dan alleen een boek voor militairen.

R.C.A. Cuppes. Combat Search And Rescue vanuit vliegersperspectief

Luchtoperaties zijn niet zonder gevaar; vliegtuigen kunnen door uiteenlopende redenen worden neergehaald of beschadigd raken. Piloten kunnen vervolgens belanden in bezet gebied of in een anderszins vijandige omgeving. Combat Search And Rescue (CSAR) is het zoeken en redden van personen onder operationele omstandigheden. CSAR wordt als volgt gedefinieerd: 'een gecoördineerde operatie met gebruikmaking van vastomlijnde procedures ten behoeve van het signaleren, localiseren, identificeren en redden van neergestorte bemanningsleden in vijandig gebied, tijdens crises, in oorlogstijd of wanneer noodzakelijk (...): De auteur beschrijft de ontstaansgeschiedenis en het 'hoe en waarom' van CSAR. Met CSAR kunnen piloten en andere bemanningsleden worden gered. CSAR vereist duidelijke verantwoordelijkheden, een hechte coördinatie en zorgvuldige planning. Volgens de auteur is er behoefte aan een 'dedicated' capaciteit om CSAR-missies te kunnen uitvoeren.

J.A. de Moor. Kapitein Westerling en de Speciale Troepen in Indië

Vijftig jaar geleden, op 27 december 1949, liep de Nederlandse heerschappij in Nederlands-Indië ten einde. Bij de daaraan voorafgaande gewapende confrontatie waren de Nederlandse Speciale Troepen inbegrepen. Er waren er twee: de Eerste Parachutisten Compagnie en het Depot voor Speciale Troepen (DST). De auteur richt zich op de laatste, dat onder bevel stond van luitenant, later kapitein, Westerling. Zowel DST als zijn commandant vormen en zijn nog steeds gevoelige kwesties. Dit artikel informeert over de laatste jaren, 1945 - 1949, het bredere scala van militaire acties en de activiteiten van de Speciale Troepen. De auteur bespreekt het optreden van het DST en dat van Westerling.

Summaries

A. de Munnink, J.A. van der Louw. Doctrine-building: the Third Mile-Stone (part 2)

In October 1999, Volume III 'Peace Operations', of the Army Doctrine Serial was presented. Part I described how the realities in the international environment, conceptual thinking and experiences influenced the text of this publication. This article focuses on its content. The authors explain the doctrinal fundament, terms and definitions and the spectrum of operational tasks. These tasks are described in more detail. However, this volume is, as the authors explain, certainly more than just a book for the military.

R.C.A. Cuppes. Combat Search And Rescue, a pilot's point of view

Air Operations are not without risks; airplanes may be shot down or get damaged for many reasons. Pilots may down in occupied territory or an otherwise hostile environment. Combat Search And Rescue (CSAR) is search and rescue in operational circumstances, defined as 'a coordinated operation using pre-established procedures for the detection, location, identification and rescue of downed aircrew in hostile territory, in crisis or wartime'. The author describes its origins and focuses on the 'why' and 'how'. With CSAR one might save pilots and other crewmembers. CSAR demands clear responsibilities, close coordination and detailed planning. In his opinion, there is a need for a dedicated capacity in order to execute CSAR-missions.

J.A. de Moor. Captain Westerling and the Special Forces in the Dutch-Indies

Fifty years ago, on December 27 in 1949, Dutch government in the Dutch-Indies came to an end. The precluding armed confrontation included Dutch Special Forces. There were two: the first Parachutist Company (1 Para Cie) and the Depot for Special Troops (DST). The author focuses on the latter, commanded by lieutenant, later captain, Westerling. Both DST and its leader were and still are sensitive issues. This article informs about the final years, 1945 - 1949, the broader military actions and the activities of the Special Forces. The author discusses their performance as well as that of Westerling.

Samenvattingen

A. de Munnink, J.A. van der Louw. Doctrinevorming: de derde mijlpaal (deel 2)

In oktober 1999 verscheen 'Vredesoperaties', de derde publicatie in de serie doctrinepublicaties van de Koninklijke Landmacht. In deel 1 is beschreven op welke wijze de ontwikkelingen in de internationale omgeving, het conceptuele denken en de opgedane ervaring de tekst van deze doctrinepublicatie hebben beïnvloed. Dit artikel gaat over de inhoud van de publicatie. De auteurs verduidelijken het fundament van de doctrine, termen en definities en het scala van operationele taken. Deze taken komen uitgebreid aan de orde. 'Vredesoperaties' is, zoals de auteurs aangeven, beslist meer dan alleen een boek voor militairen.

R.C.A. Cuppes. Combat Search And Rescue vanuit vliegersperspectief

Luchtoperaties zijn niet zonder gevaar; vliegtuigen kunnen door uiteenlopende redenen worden neergehaald of beschadigd raken. Piloten kunnen vervolgens belanden in bezet gebied of in een anderszins vijandige omgeving. Combat Search And Rescue (CSAR) is het zoeken en redden van personen onder operationele omstandigheden. CSAR wordt als volgt gedefinieerd: 'een gecoördineerde operatie met gebruikmaking van vastomlijnde procedures ten behoeve van het signaleren, localiseren, identificeren en redden van neergestorte bemanningsleden in vijandig gebied, tijdens crises, in oorlogstijd of wanneer noodzakelijk (...): De auteur beschrijft de ontstaansgeschiedenis en het 'hoe en waarom' van CSAR. Met CSAR kunnen piloten en andere bemanningsleden worden gered. CSAR vereist duidelijke verantwoordelijkheden, een hechte coördinatie en zorgvuldige planning. Volgens de auteur is er behoefte aan een 'dedicated' capaciteit om CSAR-missies te kunnen uitvoeren.

J.A. de Moor. Kapitein Westerling en de Speciale Troepen in Indië

Vijftig jaar geleden, op 27 december 1949, liep de Nederlandse heerschappij in Nederlands-Indië ten einde. Bij de daaraan voorafgaande gewapende confrontatie waren de Nederlandse Speciale Troepen inbegrepen. Er waren er twee: de Eerste Parachutisten Compagnie en het Depot voor Speciale Troepen (DST). De auteur richt zich op de laatste, dat onder bevel stond van luitenant, later kapitein, Westerling. Zowel DST als zijn commandant vormen en zijn nog steeds gevoelige kwesties. Dit artikel informeert over de laatste jaren, 1945 - 1949, het bredere scala van militaire acties en de activiteiten van de Speciale Troepen. De auteur bespreekt het optreden van het DST en dat van Westerling.

Summaries

A. de Munnink, J.A. van der Louw. Doctrine-building: the Third Mile-Stone (part 2)

In October 1999, Volume III 'Peace Operations', of the Army Doctrine Serial was presented. Part I described how the realities in the international environment, conceptual thinking and experiences influenced the text of this publication. This article focuses on its content. The authors explain the doctrinal fundament, terms and definitions and the spectrum of operational tasks. These tasks are described in more detail. However, this volume is, as the authors explain, certainly more than just a book for the military.

R.C.A. Cuppes. Combat Search And Rescue, a pilot's point of view

Air Operations are not without risks; airplanes may be shot down or get damaged for many reasons. Pilots may down in occupied territory or an otherwise hostile environment. Combat Search And Rescue (CSAR) is search and rescue in operational circumstances, defined as 'a coordinated operation using pre-established procedures for the detection, location, identification and rescue of downed aircrew in hostile territory, in crisis or wartime'. The author describes its origins and focuses on the 'why' and 'how'. With CSAR one might save pilots and other crewmembers. CSAR demands clear responsibilities, close coordination and detailed planning. In his opinion, there is a need for a dedicated capacity in order to execute CSAR-missions.

J.A. de Moor. Captain Westerling and the Special Forces in the Dutch-Indies

Fifty years ago, on December 27 in 1949, Dutch government in the Dutch-Indies came to an end. The precluding armed confrontation included Dutch Special Forces. There were two: the first Parachutist Company (1 Para Cie) and the Depot for Special Troops (DST). The author focuses on the latter, commanded by lieutenant, later captain, Westerling. Both DST and its leader were and still are sensitive issues. This article informs about the final years, 1945 - 1949, the broader military actions and the activities of the Special Forces. The author discusses their performance as well as that of Westerling.